

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM DOKTORA PROGRAMI

**İŞİTME VE ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARA SAHİP BURUNDİLİ
AİLELERİN GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Victor BARANTOTA

Ankara, Haziran, 2016

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM DOKTORA PROGRAMI

**İŞİTME VE ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARA SAHİP BURUNDİLİ
AİLELERİN GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Victor BARANTOTA

DANIŞMAN

DOÇ. DR. BERRİN BAYDIK

Ankara, Haziran, 2016

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne,
Victor BARANTOTA'nın hazırladığı "İşitme ve Zihinsel Yetersizliği olan Çocuklara Sahip Burundili Ailelerin Gereksinimlerinin Belirlenmesi" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından zel Eğitim Anabilim Dalı/zel Eğitim Programı'nda DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

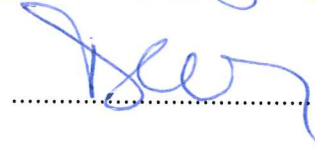
Başkan Prof. Dr. Tevhide KARGIN

¼ye Doç. Dr. Berrin BAYDIK

¼ye Yrd. Doç. Dr. Deniz G¼LLEROęLU

¼ye Doç. Dr. Necdet KARASU

¼ye Yrd. Dr. Emre ¼NL¼

ONAY

Bu tez Ankara ¼niversitesi Lisans¼st¼ Eğitim-ğretim ve Sınav Y¼netmelięi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından .../.../20.. tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca .../.../20.. tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail G¼VEN
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirim.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi çeşitli kaynaklardan ortak çabalar ve desteğin sonucudur. Bu nedenle, onlara teşekkürleri ifade etmek büyük bir zevkimdir. Çok müteşekkir olduğumu ilk kişi tez danışmanım sayın Doç. Dr. Berrin BAYDIK'tır. Bu adıma ulaşabilmem için bana rehberlik etme isteyerek kabul ettiniz ve yorulmadan güçleri verdiniz. Gerçekten tarafımda olmanız harika bir andı. Sevginiz, anlayışınız ve sabrınız için teşekkür ediyorum. Bana mentor olmaya devam edeceksiniz. Buna ek olarak, sayın Prof. Dr. Tevhide KARGIN ve Yrd. Doç. Dr. Deniz GÜLLEROĞLU Tez İzleme Komitesinin üyeleri olarak bu projeye katıldı. Unutulmaz katkınız ve yönergeleriniz iyi bir yola geçmeme izin vermektedir. Bu tez jürisinin diğer üyeleri olan sayın Doç. Dr. Necdet KARASU ve Yrd. Doç. Dr. Emre ÜNLÜ'ye de teşekkür ediyorum. Siz ve diğer üç üye ile hayallerim gerçek hale gelmektedir.

Eğitimim sırasında, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Bölümünün personeli ve sınıf arkadaşlarının belirgin desteğinden faydalandım. Türkçe kelimelerimi yapılandırmak, düşüncelerimi açıkça ifade etmek, dersleriniz talimatlarını anlamak mümkün değil iken, değerli hocalar, bana çok nazik olup zorluklarım üstesinden gelebildiğime inandınız. Derin saygım ve teşekkürlerimi size sunuyorum. Sınıf arkadaşlarıma, özellikle bilimsel hazırlık derslerinden olanlara, çok teşekkür ediyorum. Yardımınız benim için büyük bir değerle olmuştur. Murat İbis'e özel bir teşekkür. Bana sınıf arkadaşı daha fazlası bana oldun.

Türkiye'de doktora eğitimime iki kurum tarafından sponsor oldu. Türkiye'de kalmama ve eğitim almama izin veren bursu veren Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine derin teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Aynı zamanda, eğitimim döneminde burs takviyesi için Burundi'nin Hope Africa Üniversitesi'ne teşekkürlerimi sunuyorum. Desteğinizin sayesinde Ankara'da ailem yaşam zorluklarının üstesinden gelebildi.

Bu tezin gerçekleştirilmesi ölçeği yanıtlamayla gerekli bilgileri sağlamayı kabul eden Burundili ebeveynlerin, zihinsel engellilerin merkezinin ve sağır bireylerin okulunun liderlerinin ve ölçek çeviri sürecinde çok yardımcı olan Hope Africa University'den arkadaşlarımdan katkısından faydalandım. Hepinize teşekkürler diliyorum.

Jeanine, sevgili eşim, sana ne düşündüğümü ifade etmek için kelimeleri bulamam. Burs başvurusundan eğitim sonuna kadar rolün paha biçilmez değerle oldu. Bu çalışmanın hazırlanma sırasında, özellikle istatistik işlemleri ve sembollerinde, gerçekten yardımını takdir ediyorum.

Victor BARANTOTA

Haziran, 2016

ÖZET

İŞİTME VE ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARA SAHİP BURUNDİLİ AİLELERİN GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ

BARANTOTA, Victor

Doctora tezi, Özel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışman: DOÇ. Dr. Berrin BAYDIK

Haziran 2016, xix + 99 sayfa

Bu betimsel karşılaştırma modelindeki çalışma yetersizliğe sahip Burundili ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesi için yürütülmüştür. Ek olarak, bazı sosyodemografik özelliklerin gereksinimler üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar işitme yetersizliğine ya da zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan 172 çift, toplam 344 anne babadır. Veriler Aile Gereksinimleri Belirleme Aracı (AGBA) kullanılarak toplanmıştır.

Aile Gereksinimleri Belirleme Aracının (AGBA) 29 maddelik Burundi versiyonunun kullanılmasıyla Burundili ebeveynlerin 17 madde için en çok gereksinim duyduklarını ve 12 madde için de en az gereksinim duyduklarını belirttikleri bulunmuştur. Bulgulara göre, belirtilen gereksinimlerin çocuğun yetersizliğine, ebeveynin cinsiyetine, eğitim düzeyine ve günlük kazancına göre farklılıkları anlamlıdır. İşitme yetersizliğine sahip çocuğu olan aileler zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan ailelerden daha fazla gereksinim belirtmiştir. Anneler babalardan daha yüksek düzeyde gereksinim belirtirken, yüksek eğitilmiş ebeveynler düşük eğitilmiş ebeveynlerden daha az gereksinim ifade etmişlerdir. Ayrıca, eğitimsiz aileler eğitilmiş ailelerden daha az gereksinim belirtmiştir. Çocuğun yaşı ve cinsiyetine göre belirtilen gereksinimlerdeki farklılık anlamlı değildir.

Anahtar Kelimeler: Burundili aileler, aile gereksinimleri, Aile Gereksinimi Belirleme Aracı, yetersizliği olan çocuklar

ABSTRACT**DETERMINING THE NEEDS OF BURUNDIAN FAMILIES WHO HAVE HEARING
IMPAIRED AND MENTALLY DISABLED CHILDREN****BARANTOTA, Victor**

PhD Dissertation, Special Education Department

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Berrin BAYDIK

June 2016, xix + 99 pages

This descriptive comparative research was conducted to determinate the needs expressed by Burundian parents with disabled children. In addition, It was also aimed to examine the effects of some sociodemographic characteristics on the needs. Participants were 172 mother-father couples who had hearing impaired or mentally disabled children. Data were collected using Family Needs Survey (FNS).

By using Burundian version FNS scale which was adapted with 29 items, it was found that Burundian parents reported 17 items as most and 12 as least needs. According to the results, the differences between expressed needs were significant according to child's disability, parents' gender, educational level and perceived daily expenses. Parents of hearing impaired children expressed more needs than parents of mentally disabled children. Mothers expressed a high level of needs than fathers, and parents with a high education level expressed more needs than parents with lower level education. Also, non educated parents expressed a lower level of needs than educated parents. According to child's age and gender, the difference in expressed needs was not significant.

Keywords: Burundian families, family needs, Family Needs Scale, disabled children

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	ii
TEZ BİLDİRİMİ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xix
BÖLÜM I	
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç	3
1.2.1. Genel Amaç	3
1.2.2. Alt Amaçlar	3
BÖLÜM II	
2. YÖNTEM.....	4
2.1. Araştırma Yöntemi.....	4
2.2. Katılımcılar.....	4
2.3. Veri Toplama	6
2.4. Araştırma Araçları.....	6
2.4.1. Aile Bilgi Formu	7
2.4.2. Aile Gereksinimleri Belirleme Aracı (AGBA)	7
2.4.2.1. Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracının (AGBA) Burundi Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenirliği	9
2.4.2.1.1. Geçerlilik.....	9
2.4.2.1.1.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi işlemleri.....	10
2.4.2.1.2. Güvenirlik.....	16
2.5. Verilerin Analizi	19
BÖLÜM III	
3. BULGULAR.....	20
3.1. Burundili Ailelerin En Fazla Duyduğu Gereksinimler.....	20
3.2. Burundili Ailelerin En Az Duyduğu Gereksinimler	25

3.3. Açık Uçlu Soruya Verilen Cevaplar	26
3.4.Çocukların Yaşına Göre Belirlenmiş Gereksinimlerin Farkı	28
3.4.1.AGBA için Çocukların Yaşına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler..	28
3.4.2.AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Çocukların Yaşına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	29
3.4.2.1. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	29
3.4.2.2. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	30
3.4.2.3.Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	30
3.4.2.4. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	31
3.4.2.5. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	32
3.4.2.6. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği için Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	33
3.4.2.7. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	33
3.5.Çocukların Cinsiyetine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı	34
3.5.1. Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	34
3.5.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	35
3.5.2.1. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	36
3.5.2.2. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	36
3.5.2.3. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	37
3.5.2.4. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	38
3.5.2.5.Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	48

3.5.2.6. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	39
3.5.2.7. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	40
3.6. Çocukların Yetersizliğine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı.....	40
3.6.1. Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	41
3.6.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	41
3.6.2.1. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	42
3.6.2.2. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	42
3.6.2.3. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	43
3.6.2.4. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	44
3.6.2.5. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	44
3.6.2.6. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	45
3.6.2.7. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	46
3.7. Anne Babaların Cinsiyetine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı	47
3.7.1. Anne Babaların Cinsiyetine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	47
3.7.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Cinsiyetine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	48
3.7.2.1. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	48
3.7.2.2. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	49
3.7.2.3. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	49

3.7.2.4. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	50
3.7.2.5. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	51
3.7.2.6. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	51
3.7.2.7. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	52
3.8. Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı	53
3.8.1. Eğitim Düzeyine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler.....	53
3.8.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Eğitim Düzeyine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	55
3.8.2.1. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	55
3.8.2.2. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	56
3.8.2.3. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	57
3.8.2.4. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	58
3.8.2.5. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	59
3.8.2.6. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	60
3.8.2.7. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	61
3.9. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı.....	62
3.9.1. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	62
3.9.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Ailenin Günlük Harcamalarına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	64
3.9.2.1. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	64

3.9.2.2. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	66
3.9.2.3. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	67
3.9.2.4. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	68
3.9.2.5. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	68
3.9.2.6. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	69
3.9.2.7. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler	70
BÖLÜM IV	
4. TARTIŞMA	72
4.1. En Fazla İfade Edilen Gereksinimlerin Tartışması	72
4.2. En Az İfade Edilen Gereksinimlerin Tartışması	78
4.3. Açık Uçlu Soru Cevaplarının Tartışması	79
4.4. Çocukların ve Anne Babaların Sosyo-demografik Özelliklerine Göre İfade Edilen Gereksinimlerdeki Farklılık Tartışma	80
4.4.1. Yetersizliği Olan Çocukların Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Belirtilmiş Gereksinimler	81
4.4.2. Anne Babaların Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Belirtilmiş Gereksinimler	82
BÖLÜM V	
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	85
5.1. Sonuç	85
5.2. Öneriler	87
KAYNAKLAR	89
EK	98
Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı (AGBA) Kullanma İzni	98

TABLOLAR DİZİNİ

		Sayfa
Tablo 1	Katılımcıların Demografik Özellikleri	4
Tablo 2	Modelin Uyum İndeksleri	11
Tablo 3	AGBA Burundi Versiyonu Faktörleri ve Maddeleri	14
Tablo 4	AGBA'nın Burundi versiyonunun Cronbach's Alfa Güvenirlik Katsayıları	16
Tablo 5	AGBA Test Tekrar Test Korelasyon Katsayıları	17
Tablo 6	Percentages of Yes Responses for Items	21
Tablo 7	AGBA'nın Alt Ölçeklerine Ait Evet Cevaplarının Betimsel İstatistikleri	24
Tablo 8	Açık Uçlu Sorunun Cevaplarından Gereksinimlerin Maddeleri ve Alanları	26
Tablo 9	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Toplam Puan Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	28
Tablo 10	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	29
Tablo 11	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	30

Tablo 12	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	31
Tablo 13	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	31
Tablo 14	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Çocuk Bakım Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	32
Tablo 15	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	33
Tablo 16	Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	34
Tablo 17	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	35
Tablo 18	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	36
Tablo 19	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	37

Tablo 20	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	37
Tablo 21	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	38
Tablo 22	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	39
Tablo 23	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	39
Tablo 24	Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	40
Tablo 25	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	41
Tablo 26	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	42
Tablo 27	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	43

Tablo 28	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	43
Tablo 29	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	44
Tablo 30	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	45
Tablo 31	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	45
Tablo 32	Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	46
Tablo 33	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	47
Tablo 34	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	48
Tablo 35	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	49
Tablo 36	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	50

Tablo 37	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	50
Tablo 38	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	51
Tablo 39	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	52
Tablo 40	Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları	52
Tablo 41	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Toplam Puan Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	53
Tablo 42	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre Toplam Puanlar İçin Varyans Homojenliği Testinin Tablosu	54
Tablo 43	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	55
Tablo 44	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	56
Tablo 45	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	57

Tablo 46	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	58
Tablo 47	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	59
Tablo 48	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	60
Tablo 49	Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	61
Tablo 50	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Toplam Puan Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	63
Tablo 51	Aile Günlük Harcamalarına Göre Toplam Puanlar İçin Varyans Homojenliği Testinin Tablosu	64
Tablo 52	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	65
Tablo 53	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	66
Tablo 54	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	67

Tablo 55	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	68
Tablo 56	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	69
Tablo 57	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	70
Tablo 58	Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Yönlü ANOVA'nın Sonuçları	71

ŞEKİLLER DİZİNİ

		Sayfa
Şekil 1	AGBA'nın Burundi Versiyonu Maddelerinin T-Değerleri	13

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırma problemi ve amacı yer almaktadır.

1.1.Problem

1990 yıllarından itibaren, yetersizliği olan çocukların gelişimi ve eğitimini destekleyen çabalar hem yetersizliği olan çocuklara hem de ailelerine odaklanmaktadır (Bailey ve Simeonsson, 1988; Espe-Sherwindt, 2008; Ueda ve diğ.,2013). Yetersizliği olan çocukları yetiştirirken, anne babaların günlük yaşamında desteğe ihtiyacı olmakla birlikte yetersizliği olan çocukların da iyi bir gelişim ve gelecek için yardıma gereksinimi vardır. Birçok ülkede mevcut yasal düzenlemeler ve politikalar yetersizliği olan çocuğa sahip aileler için olumsuz sonuçları önlemeyi amaçlamaktadır. Aileler durumun iyileştirilmesine ve aileye destek sağlanmasına yönelik olarak yönlendirilir (Giulio, Philipov ve Jaschinski, 2014).

Yetersizliği olan çocuklara sahip anne babaların katılımında, çocuklarının eğitimine ve gelişimine etkili katılımlarını sağlamak amacıyla uzmanlar (çocuk gelişimi ve eğitim uzmanları) destek hizmetlerini hazırlamak ve sunmak için onlarla işbirliği içinde çalışmaktadır (Akçamete ve Kargın, 1996; Dunst, 1988; Espe-Sherwindt, 2008). Müdahale aile işleyişini desteklemeye ve güçlendirmeye odaklanmaktadır. Uygun ve nitelikli hizmetleri hazırlamak ve sunmak için, uzmanlar ailelerin güçlerinin ve zayıflıklarının değerlendirilmesi yoluyla aileler tarafından ifade edilengereçek gereksinimlere dayanmalıdır (Akçamete ve Kargın, 1996; Bailey ve Simeonsson, 1988; Cavkaytar, Ardıç ve Aksoy, 2014; Jeglinsky, 2012; Mah ve Biggar, 2012; Palisano, Almarsi, Orlin, Bagley ve Maggs, 2009; Sucuoğlu, 1995; Ueda ve diğ., 2013).

Yetersizliği olan çocukların ailelerine ve çocuklarına sağlanacak hizmetler ve programların belirlenmesi belirtilmiş gereksinimlere bağlıdır (Akçamete ve Kargın, 1996; Bailey ve Simeonsson, 1988; Sucuoğlu, 1995; Ueda ve diğ., 2013). Örneğin bir çocuk terapistten haftada iki kere hizmet almalıyken, çocuğun merkeze katılım imkanı var olup olmadığını (aile kaynakları) bilmek gerekmektedir. Aile gerekli maliyeti (ücretleri) ödeyebilir mi? Çocuğu merkeze getirip götürmek için aile ulaşım ücretlerini karşılayabilir mi? Çocuk için devlet ya da başka gönüllü kurumlar tarafından sağlanan ücretsiz ulaşım hizmeti var mıdır?

Yetersizliği olan çocuğu yetiştiren aileler tarafından belirtilmiş gereksinimlerin bazıları tüm kültürlerde ve ortamlarda tüm aileler için evrensel ve ortak, diğerleri kültürel değerler, aile kökeni ya da bölgesi, aile geliri ya da sosyoekonomik düzeyi, çalışan ya da çalışmayan anneler

/ babalar, anne babaların cinsiyeti, yaşı, çocuğun yetersizliği, cinsiyeti, vb. gibi aile özellikleri, ailenin önceki deneyimleri, mevcut aile desteği, ve aile bilinci ve beklentileri, gibi bazı sosyodemografik özelliklerine özgüdür (Almasri, 2010; Bailey ve diğ., 1999; Bailey ve Simeonsson, 1988; Chiu, 2013; Ender ve diğ., 2011; Dababneh, Fayez ve Bataineh, 2012; Hu, 2011; Kaytez, Durualp ve Kadan, 2015; Picard, 2012; Ueda ve diğ., 2014). Bu nedenle desteklenen ailenin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmek esastır. Bu değerlendirme, eğitim rolünde ebeveynlerin ya da velilerin kapasitesinin artırılmasında ve özürlü çocuğun eğitiminde ve gelişiminde olumlu bir etki yaratabilen programların türlerini ve kalitesini etkileyen önemli faktörlerin (ailelere sunulan programlar ve hizmetler hazırlanırken dikkate alınanlar) belirlenmesine izin verecektir.

Bu gereksinimleri belirleyebilmek için, uzmanlar çeşitli veri toplama yöntemlerini kullanmaktadır. Bu yöntemler doğrudan gözlemler, anket formları, görüşmeler ve aile üyeleri ya da klinisyenler tarafından doldurulan aile gereksinimleri ölçekleridir (Bailey ve Simeonsson, 1988). Araştırmacılar ailelerin en fazla ve en az önemli gereksinimlerini belirlemelidir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan toplumlar için bu durum geçerlidir. Burundi'de böyle bir araştırma yoktur. Hiçbir çalışma engelli çocuğa sahip ailelerin gereksinimlerini belirlemeyi amaçlamamıştır. Bu nedenle, yetersizliği olan çocuklar ve aileleri için hizmet ve programları belirlemede uzmanların yeterli referansları yoktur. Burundili ailenin gereksinimlerini etkileyen psikometrik özellikler henüz bilinmemektedir. Böyle bir durum özel eğitimde çalışanların günlük işlerinde aşağıdaki iki tutumdan birini benimsediklerine işaret etmektedir: Ebeveynler çocukları için ne yapıldığına ilişkilendirilmemektedir. Uzmanlar ebeveynlerle ilgilenmeden, sadece çocuklar ile çalışmaktadır. Ebeveynler uzmanların çocuklara yaptıklarına katılmamakta ve katılmaya teşvik edilmemektedir. Yetersizliği olan çocukların ailelerine hiç bir yardım sağlanmamakta ve böyle bir yardım planlanmamaktadır. Bunun sonucunda sunulan hizmetler ve programlar etkisiz kalmaktadır. Aslında ebeveynlerin katılımı ve aile ortamının rolü yetersizliği olan çocukların eğitiminde ve gelişiminde önemli etkiye sahiptir (Akçamete ve Kargin, 1996; Ueda ve diğ., 2013).

Çocukların uzmanlar tarafından çocuğa öğretilen becerileri aile ortamında uygulaması gerekir. Örneğin psikomotor sorunu olan bir çocuk ince motoru desteklemesi beklenen bir oyuna başlatılırsa, çocuğun ebeveynleriyle ya da başka bir aile üyesiyle evde oyuna devam etmesi önemlidir. Oyun için evde materyalin bulunması ve ailede oyun sırasında çocuğa yardım eden bir kişinin varlığı, uygun ortamın bulunduğu anlamına gelir. Başka bir deyişle gerekli beceriler (aile güçlendirme) ve materyaller verilerek aile desteklenmelidir. Aksi takdirde uzmanların çabalarının etkisi ya çok az olacaktır ya da hiçbir etkisi olmayacaktır.

Uzmanların benimseyebildiği ikinci tutum, çocuklar için yapılanlarına aileler ile ilişkilendirilmeye çalışılması, ancak sağlanan hizmetlerin ailelerin gereksinimlerine uygun olmamasıdır. Uzmanlar, çocuk ve aile gereksinimlerini ve bu gereksinimleri nasıl karşılandığını belirler. Aileler birincil karar verici olan uzmanlara dayanır ve bağımlıdır (Espe-Sherwindt, 2008). Uzmanlar, diğer kültürlerdeki aileler tarafından (farklı araştırmaların sonuçları yoluyla) belirtilmiş gereksinimlere dayanarak, yetersizliği olan çocuğa sahip Burundili ailelere sunulan hizmetler ve müdahale programlarını hazırlar. Bu tutumun sonucu çocuğun gelişimine ve eğitimine iyi sonuçlar getirmeyen uygun olmayan hizmetler ve programların sağlanmasıdır, çünkü bu sunulan hizmetler ve programlar Burundili ailelerin gerçeklerine dayalı değildir. Burundi'de erken çocukluk uzmanları ailelerin gereksinimlerini bilmediği için yetersizliği olan çocuklara ve ailelerine uygun olmayan programları ve hizmetleri sunmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın problemi işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ailelerin gereksinimlerini ve bu gereksinimleri etkileyen faktörleri belirlemektedir.

Bu soruların cevapları hissedilen gereksinimlerin niteliğini ve işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların desteğe ihtiyaç düzeyini göstermektedir. Bu özürlü çocuklara sahip Burundili anne babaların gereksinimlerinin belirlenmesi çocuklara iyi gelişim olanağı sağlayan ve özürlü çocuklarının eğitiminde ebeveynlere etkili katılımı izin veren destek programlarını ve hizmetleri hazırlamak ve sağlamak için erken çocukluk uzmanlarına yardım edecektir

1.2.Amaç

1.2.1. Genel Amaç

Bu araştırmanın genel amacı işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip Burundili anne babaların gereksinimlerini belirlemektir.

1.2.2. Alt Amaçlar

Genel amaç doğrultusunda, çalışmada aşağıdaki sorular yanıtlanmıştır :

1. Anne babalar için en fazla ve en az ifade edilen gereksinimler nelerdir ?
2. Anne babaların sosyodemografik özelliklerine göre ailelerin belirtilmiş gereksinimlerinde farklar var mıdır ?

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Araştırma Yöntemi

Araştırma metodu, araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2012). İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip anne babaların gereksinimlerini belirlemek için betimsel karşılaştırmalı araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel karşılaştırmalı model çalışılan olay (fenomen) veya deneklerin özelliklerini tanımlamak ya da iki veya daha fazla olay (fenomenler) arasında olası korelasyonu keşfetmek için kullanılmaktadır. Özelliklerin nasıl, ne zaman ve neden gerçekleştiği ile ilgili sorulara cevap vermeye çalışmaz. Betimsel araştırma bir durumu olduğu gibi incelemektedir. Araştırma altındaki durumunu değiştirmeye çalışmamaktadır.

2.2. Katılımcılar

Bu çalışmada işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocukların ebeveynlerinden, hem anneler hem de babalardan, veri toplanmıştır. İşitme yetersizliği olan çocuklar Sağır Bireylerin Okulundan alınmış ve zihinsel yetersizliği çocuklar zihinsel yetersizliği olan bireylerin bir merkezinden hizmet almıştır. Bu iki kurum Bujumbura'dadır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikleri	Grup	n	Yüzdeler (%)
	Anne	172	50.00
Anne Babaların Cinsiyeti	Baba	172	50.00
	Toplam	344	100.00
	Okur Yazar Olmayan	50	14.50

Tablo 1'in devamı

	İlkokul	133	38.70
Anne Babaların Eğitim Düzeyi	Lise	99	28.80
	Üniversite	62	18.00
	Toplam	344	100.00
	2.000 BIF* Altı	69	40.12
Aile Günlük Harcamaları	2.000 ile 15.000 BIF Arası	97	56.39
	15.000 BIF Üstü	6	3.49
	Toplam	172	100.00
	Zihinsel	88	51.20
Çocuk Yetersizliği	İşitme	84	48.80
	Toplam	172	100.00
	0-3 yaş	18	10.50
	4-6 yaş	52	30.20
Çocuk Yaşı	7-13 yaş	102	59.30
	Toplam	172	100.00
	Kız	74	43.00
Çocuk Cinsiyeti	Erkek	98	57.00
	Toplam	172	100.00

Not: * BIF: Burundi para birimi (Burundi franc). Veri toplandığı zaman 2000 BIF US 1\$'a karşılık gelmektedir.

2.3. Veri Toplama

Çalışma verileri Aile Gereksinimleri Belirleme Aracı (AGBA) ve Aile Bilgi Formu kullanılarak 2014 yılın Temmuz ve Ağustos aylarında, Bujumbura’da iki merkezden hizmet alan işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip 344 anne babadan toplanmıştır. Anne babaların çocuklarının yaş aralığı 0-13’tür. İşitme yetersizliği olan çocuklara Bujumbura’da Ephphata adındaki sağır bireylerin okulundan ulaşılmıştır ve zihinsel yetersizliği olanlar Bujumbura’da Akamuri denen zihinsel yetersizliği olan bireylerin merkezinden hizmet alanlardır.

Bu araştırma katılımcıları işe almak için çocuğun bir ebeveyn kimliklerini ve telefon numarasını merkezin müdür yardımcısından elde edilmiştir. Ebeveynler aranmış ve telefon görüşmesinde, araştırmacı kendisini tanıtmış, ve araştırma konusu ve gerekli bilgiler anlatılmıştır. Eğer ebeveyn araştırmaya katılmayı kabul ettiyse, bir randevu (toplantının yeri ve saati) düzenlenmiştir. Bazı anne babalar için iş yerinde ara zamanlarında ve diğerleri için evlerinde işten sonraki akşamlar ya da hafta sonları toplantı gerçekleştirilmiştir. Veri toplama oturumunda, veriler aşağıdaki gibi elde edilmiştir: araştırmacının kısa bir tanıtımından sonra, araştırma amacı ebeveynlere açıklanmış ve araştırmaya katılmaya gönüllü olarak hazır olduğunu yine sorulmuştur. Hazır olmayanlar için oturum durdurulmuş ve bilgilenmeleri için onlara ölçeğin bir kopyası verilmiştir. Katılmayı kabul ettiklerinde AGBA’nın bir kopyası, Aile Bilgi Formu ile birlikte iki ebeveynin her birine verilmiştir. Araştırmacı ölçeğin ve Aile Bilgi Formunun nasıl doldurulacağını açıklamıştır. Herhangi bir soruyu cevaplamak ve gerekli açıklamayı yapmak için araştırmacı da hazır bulunmuştur. Ebeveynler birbirinden bağımsız olarak, işbirliği yapmadan, ölçeği doldürmüştür. Okuryazar olmayan anne babalar için araştırmacı ölçeği derecelendirmede yardım etmiştir: Araştırmacı, ebeveynlerden birine maddeleri okuyarak verilen cevabı yazmıştır. Ölçeğin derecelendirmesinde bağımsızlığı korumak için bir ebeveynle çalışırken, diğeri görüşmeyi dinlememiştir. Toplanan veriler AGBA’nın uyarlanması ve işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocukların Burundili aileleri tarafından belirtilmiş gereksinimlerini belirlemek için kullanılmıştır.

2.4. Araştırma araçları

İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ailelerin gereksinimlerini belirlemek için veri toplamada Aile Bilgi Formu ve Aile Gereksinimleri Belirleme Aracı (AGBA) kullanılmıştır.

2.4.1. Aile Bilgi Formu

Form araştırmacı tarafından hazırlanmış ve araştırmaya katılan ailelerin sosyodemografik özellikleri ile ilgili veri toplamak için kullanılmıştır. Bu sosyodemografik özellikler anne babaların cinsiyeti, eğitim düzeyi, algılanan günlük harcamaları, ve çocukların cinsiyeti, yaşı ve yetersizliğidir.

2.4.2. Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı (AGBA)

Burundili ailelerden veri toplamak için, çalışmada Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracı kullanılmıştır. Araç, Bailey ve Simeosson (1988) tarafından geliştirilmiş ve 1990' da Bailey ve Blascotarafından güncellenmiştir. Çalışmada, 1990 yılınının AGBA versiyonu Burundi kütürüne uyarlanmıştır. Başlangıçta AGBA'yı uyarlamak için izin alınmıştır. AGBA uyarlama süreci aşağıdaki gibi yapılmıştır: AGBA İngilizceden Kirundi'ye (Burundi anadili) İngilizce ve Kirundi'yi iyi bilen iki uzman tarafından çevirilmif, ve her iki dili de iyi derecede bilen yine iki kişi tarafından İngilizceye geri çevirilmifdir. Son biçim üzerine araştırmacılar arasında bir tartışma gerçekleştirilmiştir. Aracın son biçimi yetersizliği olan çocukların Burundili anne babalarından veri toplamak için kullanılmıştır. Veri toplandıktan sonra, uyarlama sürecine Burundi versiyonunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile devam edilmiştir.

AGBA'nın güncellenmiş versiyonu 35 madde ile oluşturulmuş ve 7 faktör altında toplanmıştır. Bu yedi faktör 7 madde ile Bilgi Gereksinimi, 8 madde ile Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri, 6 madde ile Maddi Gereksinimler, 5 madde ile Diğerlerine Açıklama, 3 madde ile Çocuk Bakımı, 3 madde ile Uzman Desteği, ve 3 madde ile Toplumsal Hizmetlerdir. AGBA aile gereksinimleri için geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kabul edilmektedir (Bailey ve Blasco, 1990) ve yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere yardım etmek için bireyselleştirilmiş planların geliştirilmesini kolaylaştırmak için kullanılabilir (Ellis ve diğer., 2002; Grewel, 2010; Ueda ve diğer., 2013).

Bilgi Gereksinimi faktöründe çocuk gelişimi, çocuğa nasıl öğretildiği, çocukla nasıl iletişim kurulduğu ya da bugün ve gelecekte mevcut hizmetler ile ilgili ailelerin gereksinimlerini ifade eden 7 madde yer almaktadır. Bilgi gereksinimlerinin arasında bir örnek«Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum»' dur.

Aile ve Sosyal Destek Gereksinimi faktörü hem resmi (formal) hem de resmi olmayan kaynaklardan ailenin destek gereksinimini ifade eden 8 maddeden oluşmaktadır. Bu gereksinim türü eşlerden, arkadaşlardan, akrabalarından ya da komşulardan resmi olmayan desteği içermektedir. Aile ve sosyal destek gereksinimlerinin arasında bir örnek «*Ailem içinde problemlerim hakkında konuşabileceğim birisine gereksinim duyuyorum*»’ dur.

Diğerlerine Açıklama faktöründe çocuğun durumunu ailenin diğer bireylerine, diğer çocuklara, komşulara veya yabancılara açıklama ile ilgili ebeveynlerin gereksinimlerini değerlendiren 5 madde vardır. Bu faktörde bir gereksinim örneği «*Çocuğumun durumunu eşime ve eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum*»’ dur.

Maddi Gereksinimler faktöründe 6 madde yer almaktadır. Maddi gereksinimler yiyecek, giyim, konut ve ulaşım için temel gereksinimlerinden iş danışmanlığı ve çocuk / bebeğin yetersizlik durumuna ilişkin özel maddi gereksinimler ile ilgilidir. Maddi gereksinimlerden birine örnek «*Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarımı karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum* »’ dur.

Çocuk Bakımı faktörünün bebek bakımı / geçici bakım, yetersizliği olan çocuk için günlük bakım ya da anaokulu, ve kilisede veya sinagogda dini hizmetler sırasında çocuğa uygun bakım ile ilgili ebeveynlerin gereksinimlerini değerlendiren 3 maddesi vardır. Çocuk Bakımı gereksinimlerinden bir örnek «*Çocuğum için isteyen bakabilecek bebek bakıcıları ya da geçici bakım (respite care) sağlayıcılarını bulmak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum*”’ dur.

Uzman Desteği faktörü dini görevlilerden destek, danışmanlar (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatrist) ve çocuğun öğretmeni veya terapistiyle konuşmak için daha fazla zaman ile ilgili ebeveynlerin algılanan gereksinimlerini değerlendiren 3 madde içermektedir. Uzman Desteği gereksinimlerinden bir örnek “*Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum*”’ dur.

Toplumsal Hizmetler faktörü tıbbi veya dış bakımına erişime ve yetersizliği olan çocuğa sahip diğer ailelerle buluşmak ve etkileşmek için fırsatlara odaklanan 3 madde içermektedir. Burada verilebilen örnek “*Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum*”’ dur.

Bu birinci bölüm için derecelendirme 1’den 3’e değişmektedir. 1 yanıtı «*Kesinlikle bu konuda yardıma ihtiyacım yok*», 2 yanıtı «*Emin değilim*» ve 3 yanıtı «*Kesinlikle bu konuda yardıma ihtiyacım var*» ifadeleriyle tanımlanmaktadır.

AGBA’nın ikinci bölümünü açık uçlu bir sorudan oluşmaktadır. Katılımcılardan «*Lütfen ailenizin en temel beş gereksinimini sıralayınız*» sorusunu yanıtlamaları istenmektedir.

Bu açık uçlu sorunun amacı aileye önemli olabilen ancak 35 madde ile belirlenemeyen gereksinimleri belirlemektir (Sucuoğlu, 1995).

AGBA original olarak yayınlanmasından beri, çeşitli költürlere uyarlanmış; çeşitli yaşta ve yetersizliği olan çocuklara sahip ve çeşitli etnik gruplardan aileler tarafından ifade edilen gereksinimlerin belirlenmesinde geniş ölçüde kullanılmıştır [örneğin, Latin aileler (Bailey ve diğ., 1999); Güney Asya aileleri (Grewal, 2010); Türk aileler (Akçamete ve Kargın, 1996; Cavkaytar ve diğ., 2014; Sucuoğlu, 1995); Çinli aileler (Chen ve Simeonsson, 1994); İsveçli aileler (Roll-Pettersson, 1992); Avustralyalı aileler (Burton-Smith, McVilly, Yazbeck, Parmenter ve Tsutsui, 2009); Porto Rikolu aileler (Reyes-Blanes, Correa ve Bailey, 1999), Jonyalı aileler (Ueda ve diğ., 2013) tarafından].

2.4.2.1. Aile Gereksinimlerini Belirleme Aracının (AGBA) Burundi Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenirliği

Doğrulatoryıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak ölçeğin geçerliliği değerlendirilmiştir. Aslında DFA önceden belirlenmiş bir yapıyı toplanan verilerle doğrulamak için kullanılmaktadır (Akın, Akın ve Abacı., 2007; Özabacı, 2011; Suhr, 2006). Güvenirlik, test tekrar test yöntemiyle ve Cronbach Alfa katsayısının hesaplanmasıyla belirlenmiştir. AGBA'nın birinci uygulamasından sonra, test tekrar test güvenirliliği 6 aydan sonra ölçeğin yine uygulamasıyla (N=40) test edilmiştir. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı (r) hesaplanmıştır.

2.4.2.1.1. Geçerlilik

Doğrulatoryıcı Faktör Analizi yapılarak AGBA'nın Burundiversiyonunun geçerliliği belirlenmiştir. Böyle bir durumda, Doğrulatoryıcı Faktör Analizi kullanılmasıyla ölçeğin hedef költürde aynı faktör yapısını koruyup korumadığı belirlenmiştir.

Doğrulatoryıcı Faktör Analizi işlemleri LISREL 8.80 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Analiz işlemlerinden önce, DFA varsayımları test edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının .86, Barlett Küresellik Testi sonucunun [9916.7 593] ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu çıkmıştır. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2012) tarafından bildirildiği gibi, KMO değerleri .80-.90 arası ve Barlett Küresellik Testi sonucu anlamlı iken, faktör analizi yapılması için veri yapısının iyi ve örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu anlamına gelir. Bu

KMO ve Barlett Küresellik Testi sonuçlarının faktör analizi yapılabilmesi için verilerin yeterli olduğunu göstermektedir.

2.4.2.1.1.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi işlemleri

Faktör analizinde kovaryans matrisi kullanılmış ve maddeler (değişkenler) arasındaki ilişkiler AGBA'nın orjinal yapısına göre oluşturulmuştur. Maddelerin t-değerleri ve Standartlaştırılmış Çözümlerinedayanarak analiz yapılmıştır. Yol şemasının analizi 6 maddenin t-değerlerinin anlamsız olduğunu, bir maddenin t-değerinin .05 düzeyinde ve diğer 28 maddenin değerlerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Anlamlı olmayan t-değerlerine sahip olan maddeler V10(1.16), V11(-.83), V12(-.71), V13(-.99), V15(1.59), ve V26(.21)'dir:

V10: Kendim için daha fazla zaman bulmak.

V11: Eşimin çocuğumuzun durumunu kabullenebilmesi için aileme yardım etmek.

V12: Problemlerimizi tartışmak ve çözümleri bulabilmek için aileme yardım etmek.

V13: Ailemizin güç zamanlarında birbirlerini desteklemelerine yardım etmek.

V15: Aile, dinlenme / eğlenme etkinlikleri hakkında karar vermek ve yapmak.

V26: Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalar hakkında yazılmış kitap, makaleler bulmak.

Standartlaştırılmış çözümlerin analizi anlamlı olmayan t-değerlerine sahip bu 6 maddenin çok yüksek hata varyanslarına da sahip olduğunu göstermiştir. Anlamlı t-değerlerine sahip olan maddelerin beşi yüksek hata varyanslarına da sahiptir, ancak ilk altı madde ile aynı oranda değildir. Söz konusu maddeler analiz dışı bırakılmamıştır, çünkü anlamlı t-değerleri vardır. Yalnızca anlamlı olmayan t-değerlerine sahip olan maddeler analiz dışı bırakılmıştır.

Bu 6 madde analiz dışı bırakıldıktan sonra, model tekrar çalıştırılmış ve elde edilen yol şeması yeniden incelenmiştir. Yirmi sekiz maddenin .01 düzeyinde anlamlı t-değerlerine ve bir madde de .05 düzeyinde anlamlı t-değerine sahip olmuştur. Model uyumu ve modifikasyon önerileri incelenmiştir. V23 ile V24 arasındaki modifikasyonun Ki-kare'ye (χ^2) önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ancak bu modifikasyon yapılırken, modelin bir noktaya yönelmemekte (The model does not converge) olduğu gösterilmiştir. Bir sonraki adım modelin uyum indekslerinin incelenmesidir. Bu indeksler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Modelin Uyum İndeksleri

İndeksler	Değer	Ölçeğin Aralık Kriteri	Karar	Kaynaklar
χ^2	.000	$p > .05$	Anlamlılık tolere edilir	Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2012)
χ^2/df	2.93	≤ 3	Mükemmel uyum	Kline, 2005; Sümer, 2000
RMSEA	.075	$\leq .08$	İyi uyum	Jöreskog ve Sörbom, 1993
GFI	.80	$\geq .90$	Zayıf uyum	Hooper, Caughan ve Mullen, 2008
AGFI	.76	$\geq .90$	Zayıf uyum	Hooper, Caughan ve Mullen, 2008
RMR	.042	$\leq .05$	Mükemmel uyum	Byrne, 1994
SRMR	.075	$\leq .08$	İyi uyum	Brown, 2006
NNFI	.93	$\geq .90$	İyi uyum	Sümer, 2000
NFI	.92	$\geq .90$	İyi uyum	Sümer, 2000
CFI	.094	$\geq .90$	İyi uyum	Sümer, 2000

P değeri, χ^2/sd oranı, RMSEA, GFI, AGFI, RMR, Standardize Edilmiş SRMR, NFI, NNFI ve CFI incelenmiş ve sonuçları aşağıda verilmiştir:

P değeri .000 ($p \leq .01$) olmuştur. Bunun anlamı χ^2 'nin (beklenen kovaryans matrisi ile gözlenen kovaryans matrisleri arasındaki fark) anlamlı olduğudur. Bu kısmi sonuç modelin uyumu sağlamamasıdır. Ancak, Çokluk ve arkadaşlarına (2012, 2. Baskı) göre pek çok doğrulayıcı faktör analizinde örneklemin büyük olması nedeniyle p değerinin anlamlı olması

normaldir ve pek çok çalışmada p değerinin anlamlı olması tolere edilmektedir. Sonra, diğer uyum indeksleri incelenmiş ve sonuçlar aşağıdaki gibidir:

χ^2/sd oranı da hesaplanmıştır. Bu çalışmada χ^2/sd oranı $1041.83/355 = 2.93$ olmuştur. χ^2/sd oranının analizi kısmının sonucu ($\chi^2/sd = 2.93$) modelin mükemmel uyumu gösterdiği (Kline, 2005; Sümer, 2000).

Bu modelde, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökünün (RMSEA) değeri .75 olmuştur. Bu durumda, modelin iyi bir uyumu gösterdiği sonucuna varılmıştır (Jöreskog ve Sörbom, 1993).

Diğer uyum indeksleri incelenmiştir. İyilik Uyum İndeksi (GFI) ve Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI) sırayla .80 ve .76'tır. Bu iki indeksin incelenmesi modelin zayıf uyumunu göstermiştir (Hooper, Caughan ve Mullen, 2008).

Artık Ortalamaların Karekökü (RMR) ve Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (SRMR) değerleri sırayla .042 ve .075 olarak bulunmuştur. RMR değerine (.042) göre modelin mükemmel uyumu (Byrne, 1994), ve SRMR değerine (.075) göre modelin iyi uyumu gösterdiği kısmi olarak sonuçlanır (Brown, 2006).

Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) ve Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI) değerleri sırayla .92 ve .93'tir. Bu durum iki indeks modelinin iyi uyumu gösterdiğini göstermiştir (Sümer, 2000).

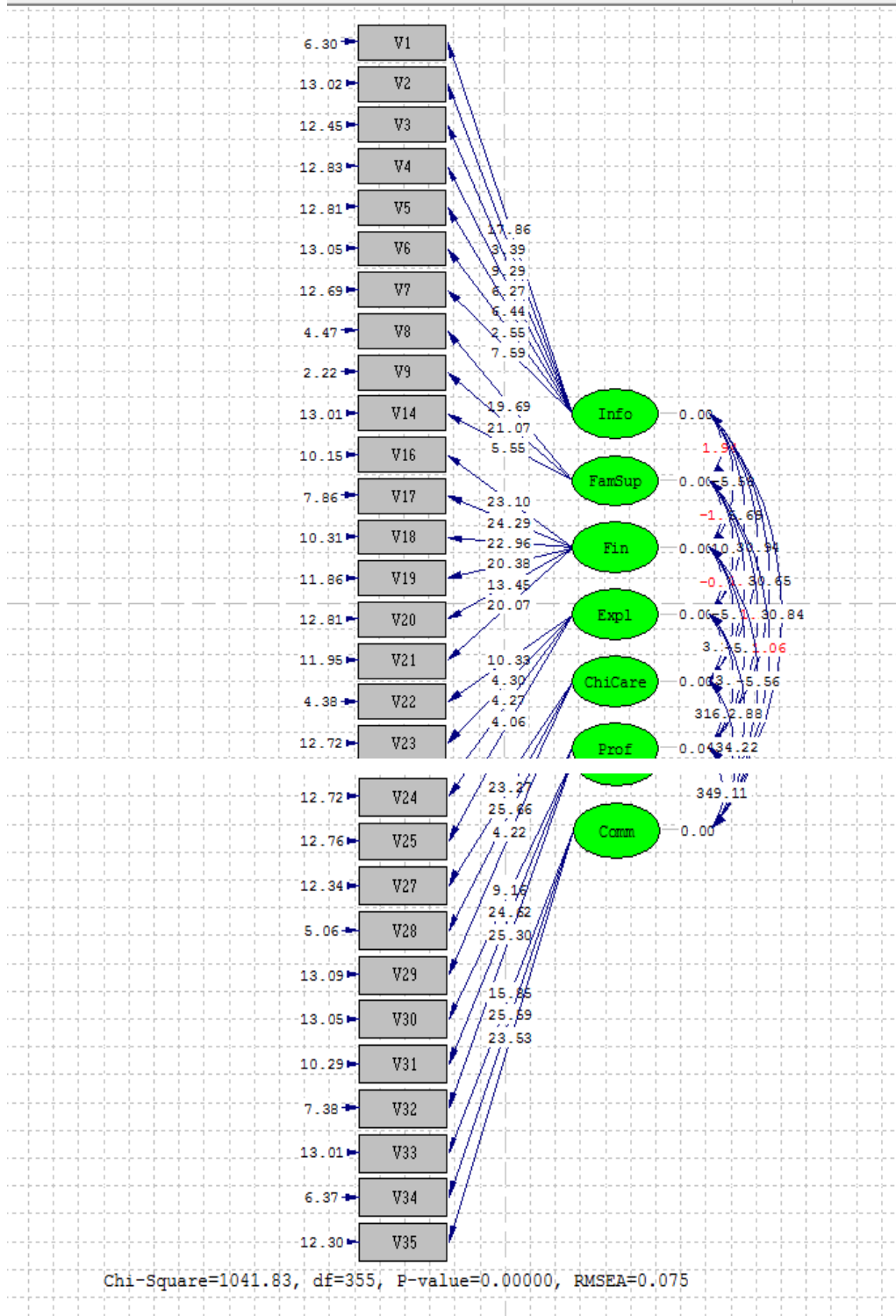
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) .94'tir. CFI'nın bu değeri modelin iyi uyuma sahip olduğunu göstermiştir (Sümer, 2000).

Özet olarak, χ^2/sd oranı ve RMR indeksleri modelin mükemmel uyuma sahip olduğunu göstermiştir. RMSEA, SRMR, NFI, NNFI, ve CFI indeksleri modelin iyi uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Sadece GFI ve AGFI indeksleri modelin zayıf uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

Bu uyum indekslerinin analizlerinin sonucu modelin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Bundan ötürü, AGBA'nın Burundi versiyonunun 29 madde ile 7 faktör ile doğrulandığı söylenebilir. Burundili AGBA versiyonunun bileşeni ve faktörleri Şekil 1'de ve Tablo 3'te gösterilmektedir.

Şekil 1'de AGBA'nın Burundi versiyonu oluşturan 29 madde ile bunların 7 faktörde dağılımı görülebilir. Bu şekil, yedi faktörün her birisinin bileşenini de göstermektedir: Bilgi Gereksinimi adlı birinci faktör (Şekil 1'de Info olarak etiketlendi) 7 maddeden, Aile ve Sosyal Destek adlı ikinci faktör (Şekil 1'de FamSup olarak etiketlendi) 3 maddeden, Maddi Gereksinimler adlı olan üçüncü faktör (Şekil 1'de Fin olarak etiketlendi) 6 maddeden, Diğerlerine Açıklama adlı olan dördüncü faktör (Şekil 1'de Expl olarak etiketlendi) 4

maddeden, ve takip eden Çocuk Bakımı (Şekil 1’de ChiCare olarak etiketlendi), Uzman Desteği (Şekil 1’de Prof olarak etiketlendi) ve Toplumsal Hizmetler (Şekil 1’de Comm olarak etiketlendi) adlı 3 faktörün her birisi 3 maddeden oluşturmaktadır.

Şekil 1. AGBA'nın Burundili Versiyonunun Maddelerinin t-Değerleri.

AGBA'nın Burundi versiyonunun faktörleri ve maddeleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

AGBA'nın Burundi Versiyonunun Faktörleri ve Maddeleri

Faktörler	Maddeler
Bilgi Gereksinimi	1.Çocuğumun nasıl büyüüp geliştiği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.
	2.Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.
	3.Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim ile ilgili daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.
	4.Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.
	5.Çocuğum durumu ya da yetersizliği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.
	6.Çocuğum için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.
	7.Çocuğumun gelecekte alabileceği hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.
Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri	8.Problemlerim hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.
	9.Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.
	10.Ailem, ev işleri, çocuk bakımı, ve diğer işleri kimlerin yapacağı hakkında karar verebilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.
Maddi Gereksinimler	11.Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarımı karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.
	12.Çocuğum için gerekli olan özel araçları sağlayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum .
	13.Çocuğumun tedavi, özel eğitim, bakım ve bu gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.
	14.Eşimin ve benim iş bulabilmemiz için yardıma gereksinimim var.

Tablo 3'ün devamı

	<p>15.Çocuğuma bakan bakıcıya ya da geçici bakımı sağlayana para ödeyebilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.</p> <p>16.Çocuğumun gereksinimi olan oyuncakları alabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.</p>
Diğerlerine Açıklama	<p>17.Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.</p> <p>18.Çocuğumun durumunu kardeşlerine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.</p> <p>19.Çocuğumun durumu hakkında arkadaşlarım, komşular ya da yabancılar soru sorarken nasıl cevap verebileceğimi bilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.</p> <p>20.Çocuğumun durumunu diğer çocuklara açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.</p>
Çocuk Bakımı	<p>21.Çocuğa bakmaya istekli bebek bakıcıları ya da geçici bakım sağlayıcılarımı bulmak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.</p> <p>22.Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.</p> <p>23.Kilise veya sinagog hizmetleri sırasında çocuğum için uygun bir bakım almak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.</p>
Uzman Desteği	<p>24.Problemlerime çözüm bulabilmek için dini görevlilerle daha çok konuşmaya gereksinim duyuyorum.</p> <p>25.Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.</p> <p>26.Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.</p>
Toplumsal Hizmetler	<p>27.Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalarla biraraya gelmek ve konuşmak istiyorum.</p> <p>28.Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.</p> <p>29.Çocuğuma yardımcı olabilecek dış hekimi bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.</p>

Tablo 3'te görüldüğü gibi, AGBA'nın Burundiversiyonu 7 faktörde toplanan 29 maddeden oluşturulan bir ölçektir: Bilgi Gereksinimi faktöründe 7 madde, Aile ve Sosyal Destek Gereksinimler faktöründe 3 madde, Maddi Gereksinimler faktöründe 6 madde, Diğerlerine Açıklama Gereksinimi faktöründe 4 madde, Çocuk Bakımı Gereksinimi faktöründe 3 madde, Uzman Desteği Gereksinimi faktöründe 3 madde, ve Toplumsal Hizmetler Gereksinimi faktöründe 3 madde yer almaktadır.

2.4.2.1.2. Güvenirlik

AGBA'nın Burundiversiyonunun güvenirliliği test tekrar test yöntemini kullanarak ve Cronbach's Alfa katsayısının hesaplanmasıyla belirlenmiştir. Bu hesaplamalar SPSS 22.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Bütün maddeler (ölçek) ve her faktör için, Cronbach's Alfa güvenirlilik katsayıları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

AGBA'nın BurundiVersiyonunun Cronbach'ın Alfa Güvenirlilik Katsayıları

Faktör	Cronbach'ın Alfa (α) Katsayısı
AGBA	0.86
Faktör 1: Bilgi Gereksinimi	0.65
Faktör 2: Aile ve Sosyal	0.75
Faktör 3: Maddi Gereksinimler	0.95
Faktör 4: Diğerlerine Açıklama	0.36
Faktör 5: Çocuk Bakımı	0.75
Faktör 6: Uzman Desteği	0.84
Faktör 7: Toplumsal Hizmetler	0.91

Tablo 4'te görülebildiği gibi, bütün ölçek için Cronbach'ın Alfa (α) katsayısı .86 bulunmuştur. AGBA'nın faktörleri için, Cronbach'ın Alfa Katsayıları .65 ile .95 arasında

değişmiştir. Diğerlerine Açıklama alt ölçeğinin α değeri çok düşüktür, ve normalde bu faktör ölçekten çıkartılmalıdır. Ancak, bu faktör ölçekte tutulmuştur çünkü geçerlilik belirlenmesinde bu faktörün maddeleri anlamlı t-değerleri ile geçerlidir. Ayrıca, ölçek derecelendirmesinden Diğerlerine Açıklama faktörü ikinci en önemli alan olarak belirtilmiş ve AGBA'nın birinci ve ikinci uygulamalarının arasındaki korelasyon bu faktörün çıkartılmayacağını göstermiştir. Buna ek olarak, Burundi'de özel eğitime genel bakıldığı bir araştırmada (Barantota, 2016) bildirildiği gibi, yetersizliği olan çocuğun durumunu diğer insanlara açıklama konusu özürülü çocuğa sahip Burundili ailelerin yaşamında çok önemlidir. Bu düşük α değerinin nedeninin bu faktörün uzunluğunun olduğu düşünülmektedir. Gerçekten, Tavakol ve Dennick (2011) tarafından belirtildiği gibi, ölçek uzunluğu çok kısa ise Cronbach's Alfa değeri azalır.

Test tekrar test korelasyon katsayıları hesaplanmış ve Tablo 5'te verilmiştir. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (r) hesaplanmıştır.

Tablo 5

AGBA Test Tekrar Test Korelasyon Katsayıları

Faktör	Uygulama	\bar{X}	SS	r	p
AGBA	Birinci Uygulama	67.27	9.19	0.91	.000
	İkinci uygulama	71.50	8.76		
Bilgi Gereksinimi	Birinci Uygulama	19.27	1.87	0.71	.000
	İkinci uygulama	19,72	1,34		
Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri	Birinci Uygulama	5.65	2.41	0.71	.000
	İkinci uygulama	6.57	2.40		
Maddi Gereksinimler	Birinci Uygulama	14.07	4.79	0.99	.000
	İkinci uygulama	14.30	4.93		
Diğerlerine Açıklama	Birinci Uygulama	11.32	0.92	0.67	.000
	İkinci uygulama	11.65	0.77		
Çocuk Bakımı	Birinci Uygulama	5.30	2.10	0.99	.000
	İkinci uygulama	5.25	2.03		
Uzman Desteği	Birinci Uygulama	5.65	2.40	0.89	.000
	İkinci uygulama	5.45	2.41		

Tablo 5'in devamı

Toplumsal	Birinci Uygulama	6.00	2.71		
Hizmetler	İkinci uygulama	6.05	2.75	0.97	.000
Anneler	Birinci Uygulama	51.03	8.82		
	İkinci uygulama	53.14	7.35	0.89	.000
Babalar	Birinci Uygulama	46.21	12.63		
	İkinci uygulama	49.65	10.73	0.93	.000

Bütün ölçek için, test tekrar test güvenilirliği .91 olmuştur. AGBA'nın alt ölçekleri için, test tekrar test güvenilirliği .67 ile .99 arası değişmiştir. İstatistik olarak, bütün test tekrar test güvenilirlik katsayıları .01 düzeyinde ($p=.000$) anlamlı bulunmuştur.

AGBA'nın ilk uygulaması ve altı ay arayla ikinci uygulaması arasındaki korelasyon hesaplanarak, test tekrar test güvenilirliği ölçeğin bütünü, yedi alt ölçeğinin her biri, ve anne ve babalar için hesaplanmıştır. Sonuçlar bütün ölçek için güvenilirlik katsayısının .91 ($p\leq.01$) olduğunu göstermiştir. Faktörler için, $r = .99$ ($p\leq.01$) olan korelasyon katsayısıyla Maddi Gereksinimler ve Çocuk Bakımı alt ölçekleri en güvenli çıkmıştır. Diğerlerine Açıklamanın güvenilirliği orta düzeydedir ($r = .67$, $p\leq.01$), diğer ölçekler için güvenilirlik katsayıları .97 ile .71 arasındadır. Anne ve babalar için, anneler ($r = .89$, $p\leq.01$) için güvenilirlik babaların katsayısından ($r = .93$, $p\leq.01$) daha yüksektir.

1990 yılının AGBA versiyonunda ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği Cronbach'ın Alfa Katsayısının hesaplanması ve test tekrar test yöntemiyle belirlenmemiştir, ama Mah ve Bigger'e (2012) bazı çalışmalar Cronbach'ın Alfa katsayısını .91 bildirmiştir. Ancak 1988 yılı versiyonunda, anne ve babalar arasında cevapların güvenilirliği test tekrar test yöntemiyle hesaplanmış, ve anneler için .67 ve babalar için .81 olarak belirlenmiştir. Anne babagrubu arasındaki güvenilirlik düzeyinin karşılaştırması, bu çalışmada cevapların Bailey ve Simeonsson'un çalışmasından çok güvenli olduğunu göstermiştir. Ancak anneler ve babalar için güvenilirlik dağılımı bu iki çalışmada aynıdır: Bailey ve Simeonsson araştırmasına benzer olarak Burundili babalar tarafından verilen cevaplar Burundili anneler tarafından verilen cevaplardan daha güvenlidir.

2.5. Verilerin Analizi

En fazla ve en az ifade edilen gereksinimler evet cevaplarının yüzdesi kullanılarak belirlenmiştir. Çocukların yaşı, ailenin algılanan günlük harcamaları ve anne babaların eğitim düzeyine göre belirtilmiş gereksinimlerin arasındaki fark İlişkisiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak belirlenmiştir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek için Dunnett's T3 testi uygulanmıştır. Çocukların cinsiyeti ile yetersizliği, ve anne babaların cinsiyetine göre belirtilmiş gereksinimlerin arasındaki farklar ilişkisiz örneklem için t-testi kullanılarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bulgular bölümü işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anneler ve babalar tarafından belirtilmiş olan en fazla ve en az gereksinimleri kapsamaktadır. Ayrıca çocuğun yaşı, cinsiyeti ve yetersizliği ve anne babaların cinsiyeti, eğitim düzeyi, ve ailenin algılanan günlük harcamaları gibi, ailenin ve çocuğun sosyodemografik özelliklerine göre belirtilmiş gereksinimlerin farklılıklarını sunmaktadır.

3.1. Burundili Ailelerin en Fazla Duyduğu Gereksinimler

Burundili anne babaların en fazla duyduğu gereksinimler, kesin gereksinimi belirten cevap yüzdesi (Evet cevaplarının yüzdesi) hesaplanarak belirlenmiştir. Yüksek yüzelere (%50'sinden üstü) sahip olan AGBA'nın maddeleri en fazla ihtiyaç duyulan gereksinimler olarak kabul edilmiştir.

Tablo 6'da gösterildiği gibi, Aile ve Sosyal Destek faktöründen “*Problemlerin hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.*” ve “*Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.*”; ve Diğerlerine Açıklama faktöründen “*Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.*” maddeleri en önemli gereksinimler olarak babaların aksine anneler tarafından adlandırılmıştır. Babalar için, Çocuk bakımı faktöründen “*Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.*”; Profesyonel destek faktöründen “*Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.*” ve Toplumsal hizmetler faktöründen “*Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.*” maddeleri annelerin aksine en önemlidir.

Ek olarak, bulgular Bilgi, Maddi ve Diğerlerine Açıklama faktörlerinden aşağıdaki maddelerin bütün anne babalar tarafından en fazla gereksinim duyulanlar olarak belirtildiğini göstermiştir: “*Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.*”; “*Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.*”; “*Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.*”; “*Çocuğumun durumu ya da yetersizliği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.*”; “*Çocuğumun durumunu kardeşlerine*

açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”;“Çocuğumun durumu hakkında arkadaşlarım, komşular ya da yabancılar soru sorarken nasıl cevap verebileceğim konusunda daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”;“Çocuğumun durumunu diğer çocuklara açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”;“Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”;“Çocuğum için gerekli olan özel araçları sağlayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”;“Çocuğumun tedavi, özel eğitim, bakım ve bu gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”;“Eşimin ve benim iş bulabilmemiz için yardıma gereksinim var.”;“Çocuğuma bakan bakıcıya ya da geçici bakımı sağlayana para ödeyebilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”;“Çocuğumun gereksinimi olan oyuncakları alabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.”

Table 6

Evet Cevaplarının Yüzdesi

Faktörler / maddeler	Cevapların Yüzdesi		
	Tüm Ebeveynler	Anneler	Babalar
Bilgi Gereksinimi			
1.Çocuğumun nasıl büyüüp geliştiği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	42.7	40.1	45.3
2.Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	97.4	98.3	96.5
3.Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	78.5	79.1	77.9
4.Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	85.2	89.5	80.8
5.Çocuğumun durumu ya da yetersizliği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	90.1	89.5	90.7
6.Çocuğum için mevcut olan hizmetlerhakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	98.0	97.7	98.3
7.Çocuğum gelecekte alabileceği hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.	84.6	82.0	87.2

Tablo 6'nın devamı

Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri			
8.Problemlerin hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.	53.5	86.6	20.3
9.Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.	48.3	80.2	16.3
10.Ailem, ev işleri, çocuk bakımı ve diğer işleri kimlerin yapacağı hakkında karar verebilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	19.8	26.7	12.8
Maddi Gereksinimler			
11.Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	91.0	91.3	90.7
12.Çocuğum için gerekli olan özel araçları sağlayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	91.9	92.4	91.3
13.Çocuğumun tedavi, özel eğitim, bakım ve bu gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	90.7	90.7	90.7
14.Eşimin ve benim iş bulabilmemiz için yardıma gereksinimim var.	90.4	90.1	90.7
15.Çocuğuma bakan bakıcıya ya da geçici bakımı sağlayana para ödeyebilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.	96.5	96.5	96.5
16.Çocuğumun gereksinimi olan oyuncakları alabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.	89.5	90.7	88.4
Diğerlerine Açıklama			
17.Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	63.7	83.1	44.2
18.Çocuğumun durumunu kardeşlerine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	96.5	96.5	96.5

Tablo 6'nın devamı

19.Çocuğumun durumu hakkında arkadaşlarım, komşular ya da yabancılar soru sorarken nasıl cevap verebileceğim konusundadaha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	97.7	97.7	97.7
20.Çocuğumun durumunu diğer çocuklara açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	97.0	97.7	96.5

Çocuk Bakımı

21.Çocuğuma isteyerek bakabilecek bebek bakıcıları ya da geçici bakım sağlayıcılarını bulmak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	43.0	40.1	45.9
22.Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	45.9	40.7	51.2
23.Kilise veya sinagog hizmetleri sırasında çocuğum için uygun bir bakım almak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.	04.7	05.2	04.1

Uzman Desteği

24.Problemlerime çözüm bulabilmek için dini görevlilerle daha çok konuşmaya gereksinim duyuyorum.	15.7	23.8	07.6
25.Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.	44.2	38.4	50.00
26.Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.	44.8	40.1	49.4

Toplumsal Hizmetler

27.Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalarla biraraya gelmek ve konuşmak istiyorum.	31.4	40.1	22.7
28.Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.	46.2	40.1	52.3
29.Çocuğuma yardımcı olabilecek dış hekimi bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.	43.0	36.6	49.4

Tablo 7 tüm ebeveynler, anneler ve babalar için puan ortalamalarının betimsel istatistiklerini göstermektedir. Bu tabloya göre, bütün anne-babalar için, Maddi, Diğerlerine Açıklama ve Bilgi alt ölçeklerinin sırayla en yüksek puan ortalamaları vardır. Anneler için, Diğerlerine Açıklama, Maddi ve Bilgi alt ölçeklerinin en yüksek puan ortalamaları var iken, babalar için, Maddi, Diğerlerine Açıklama ve Bilgi alt ölçeklerinin sırayla en yüksek puan ortalamaları vardır. Bu durum bu üç faktörün aileler için en önemli olduğu anlamına gelmektedir.

Table 7

AGBA'nın Alt Ölçeklerin Evet Cevaplarının Betimsel İstatistikleri

AGBA Faktörleri	Bilgi Gereksinimi	Aile ve Sosyal Destek	Maddi Gereksinimler	Diğerlerine Açıklama	Çocuk Bakımı	Uzman Destegi	Toplumsal Hizmetler
Tüm Ebeveynler	\bar{X}	82.36	40.53	91.67	88.72	30.90	40.20
	Med	85.20	48.00	91.00	96.50	43.00	43.00
	Min	42.20	18.80	90.70	63.70	04.70	15.70
	Max	98.00	53.50	91.90	97.70	45.00	44.80
	SS	18.85	18.14	02.49	16.69	22.71	16.63
Anneler	\bar{X}	82.31	64.50	91.95	93.80	28.67	38.93
	Med	89.50	80.20	91.30	96.50	40.10	40.10
	Min	40.10	26.70	90.70	83.30	05.20	23.80
	Max	98.30	86.60	92.40	97.70	40.70	40.10
	SS	19.95	32.89	02.36	07.02	20.32	08.96
Babalar	\bar{X}	82.46	16.47	91.38	83.60	33.73	41.47
	Med	77.90	16.30	90.70	96.50	45.90	49.40
	Min	45.30	12.80	90.70	44.20	04.10	07.60
	Max	96.50	20.30	91.30	97.20	51.20	50.00
	SS	18.02	03.75	02.70	26.27	25.80	24.31

3.2. Burundili Ailelerin en Az Duyduğu Gereksinimler

Burundili anne babaların en az ifade edilen gereksinimleri evet cevaplarının yüzdesinin hesaplanmasıyla belirlenmiştir. Düşük yüzdelere (%50'sinden düşük) sahip olan AGBA'nın maddeleri en az ifade edilen gereksinimler olarak kabul edilmiştir.

Tablo 6'da gösterildiği gibi, Çocuk bakımı faktöründen *“Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”*; Profesyonel destek faktöründen *“Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.”* ve Toplumsal hizmetlerfaktöründen *“Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.”* maddeleri az önemli gereksinimler olarak babaların aksine anneler tarafından belirtilmiştir. Babalar için, Aile ve Sosyal destek faktöründen *“Problemlerin hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.”* ve *“Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.”* ve Diğerlerine açıklama faktöründen *“Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”* annelerin aksine az önemli gereksinimler olarak ortaya çıkmıştır.

Ek olarak, bulgular Bilgi, Aile ve Sosyal destek, Çocuk bakımı, Profesyonel destek ve Toplumsal hizmetlerden aşağıdaki maddeler tümanne-babalar tarafından az önemli olarak bildirildiğini göstermiştir: *“Çocuğumun nasıl büyüüp geliştiği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”*; *“Ailem, ev işleri, çocuk bakımı, ve diğer işleri kimlerin yapacağı hakkında karar verebilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.”*; *“Çocuğuma isteyerek bakabilecek bebek bakıcıları ya da geçici bakım sağlayıcılarını bulmak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”*; *“Kilise veya sinagog hizmetleri sırasında çocuğum için uygun bir bakım almak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”*; *“Problemlerime çözüm bulabilmek için dini görevlilerle daha çok konuşmaya gereksinim duyuyorum.”*; *“Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.”*; *“Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalarla biraraya gelmek ve konuşmak istiyorum.”*; *“Çocuğuma yardımcı olabilecek dış hekimi bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum”*.

3.3.Açık Uçlu Soruya Verilen Cevaplar

AGBA'nın ikinci bölümü "Lütfen ailenizin en temel beş gereksinimi sıralayınız" olarak ifade edilenaçık uçlu bir sorudur. Anne babaların cevaplarının içerik analizi yapılmıştır. Bu analiz, AGBA'nın orjinal maddeleriyle ilişkili olan maddeler ve AGBA'nın maddelerinde yansıtılmayan yeni maddelerin var olduğunu göstermiştir. Yeni maddeler faktörler altında toplanmıştır (Tablo 8).

Tablo 8

Açık Uçlu Sorunun Cevaplarına Göre Yeni Maddeler ve Gereksinimlerin Alanları

Faktörler ve Maddeler	n	
	Anneler	Babalar
Maddi Kapasiteleri Geliştirme		
1.Küçük işletmeleri kurmak için para	39	45
2.Destek organizasyonlarına katılım	-	4
3.Uzman eğitim	2	1
Beceri geliştirme		
4.Okur yazarlık	7	3
5.Çocuğun merkezden (okuldan) öğrenilen beceriyi gerçekleştirmeye devam etmesini desteklemek	1	1
6.Çocuğa eğlence faaliyetlerine katılmak için yardımcı olmak	-	2
7.Yetersizliği olan çocuğun yetersizliği olmayan çocuklara benzer olduğunu insanlara anlatabilmek	1	-
8.Yetersizliği olan bireyler hakkında kitaplar bulmak	5	4
Refakatçılık		
9.Çocuğu okula, merkeze, hastaneye getirebilecek birinin gereksinimi	16	13
Kamu ve Toplumsal Hizmetler		
10.Çocuk için araçların / malzemelerin kullanılabilirliği	5	5
11.Eğlenceli faaliyetler için yerlerin kullanılabilirliği	2	-

Tablo 8'in devamı

Çocuk Eğitimi

12.Beden eğitim öğretmenini bulmak 5 2

Savunuculuk

13.Yetersizliği olan insanların haklarını koruyan bir kuruluşun üyesi olmak 1 -

Çocuğun Entegrasyonu

14.Diğer çocuklarla oynamaya ve etkileşime çocuğu yardım etmek - 2

Dini Yaşam

15.Çocuğa dini uygulamaları öğrenmesinde yardımcı olmak 2 -

Bazı Ödemeler

16.Tabaklar, masalar, sandalyeler gibi, bazı ev araçlarını almak için destek 1 10

17.Evdeki yardımcıya maaşı ödemek için destek 3 5

Çocuk Bakımı

18.Çocuğun okula ya da merkeze gitmediği zaman ya da evde olunmayan ya da başka iş ile meşgul olunan zamanda ona bakabilecek birinin ya da çocuğun kalabileceği yerin gereksinimi 8 19

İçerik analizinin sonuçlarına göre (bkz. Tablo 8),“Küçük işletmeleri kurmak için para” hem anneler (n=39) hem de babalar (n=45) tarafından en fazla ifade edilen gereksinim olmuş ve bundan sonra “Çocuğu okula, merkeze, hastaneye getirebilecek birinin gereksinimi” 16 anne ve 13 baba tarafından belirtilmiştir. On baba “Tabaklar, masalar, sandalyeler gibi, bazı ev araçlarını almak için destek” gereksinimi belirterken, ondokuz baba “Evde yok olduğu zaman çocuğa bakabilecek birine” gereksinim duyduğunu söylemiştir. Ek olarak, anne babalar (7 anne ve 3 baba) tarafından en fazla ifade edilen gereksinimlerin biri “Okur yazarlık” tır.

3.4. Çocukların Yaşına Göre Belirlenmiş Gereksinimlerin Farkı

Bu bölümde, çocuğun yaşı dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne ve babalar tarafından belirtilmiş gereksinimlerin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu fark AGBA toplam puanları ve AGBA'nın alt ölçeklerinin puanları için ayrı ayrı dikkate alınarak araştırılmıştır.

3.4.1. AGBA için Çocukların Yaşına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

Anne babaların AGBA puan ortalamalarının çocuklarının yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Varsayımların analiz sonuçlarından, AGBA'nın toplam puan ortalamalarında gözlenen farkın anlamlılığını test etmek için uygun olan istatistik testi İlişkisiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizidir (ANOVA) (Büyüköztürk, 2012; Çokluk ve diğ., 2012). Tek Faktörlü Varyans Analizinin sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Toplam Puan Betimsel İstatistikleri ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	68.08	9.03	48.00	83.00	66.00	-.05	-.91	.13	.16
									(p=.103)	(p=.853)
4-6 yaş	104	67.82	10.11	43.00	87.00	65.00	.12	-.79	.14	
									(p=.000*)	
7-13 yaş	204	67.29	9.90	47.00	87.00	65.00	.36	-.94	.14	
									(p=.000*)	
Toplam	344	67.53	9.85	43.00	87.00	65.00	.25	-.90	.14	
									(p=.000*)	

* p<.05

Tablo 9'da verilen istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA toplam puanları arasındaki farklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F(2, 344) = 0.16, p>.05$]. Burundili ebeveynler için özel gereksinimli çocuğun yaşı gereksinimleri etkilememektedir.

3.4.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Çocukların Yaşına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

Bu bölümde çocuğun yaşı dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anne ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin AGBA'nın her alt ölçeği için farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ebeveynlerin (anne ve babalar) AGBA'nın her alt ölçeğine ilişkin puan ortalamaları İlişkisiz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır.

3.4.2.1. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Bilgi Gereksinimi alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	18.33	2.61	9.00	21.00	19.00	-1.35	3.12	.21	.64
									(p=.000)	(p=.52)
4-6 yaş	104	18.81	2.48	11.00	21.00	19.00	-.96	.05	.24	
									(p=.000)	
7-13 yaş	204	18.49	2.73	7.00	21.00	19.00	-1.08	1.01	.23	
									(p=.000)	
Toplam	344	18.57	2.64	7.00	21.00	19.00	-1.07	.98	.22	
									(p=.000)	

Tablo 10'da bulunan istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın Bilgi Gereksinim alt ölçeği puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F_{(2, 343)} = 0.64, p > .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların bilgi gereksinimleri çocuklarının yaşından etkilenmemektedir.

3.4.2.2. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 11).

Tablo 11

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	5.22	1.90	3.00	7.00	6.00	-.23	-1.92	.32	.34
									(p=.000)	(p=.71)
4-6 yaş	104	5.35	2.13	3.00	9.00	5.00	.09	-1.50	.27	
									(p=.000)	
7-13 yaş	204	5.51	2.43	3.00	9.00	5.00	.21	-1.58	.28	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.43	2.29	3.00	9.00	5.00	.18	-1.50	.27	
									(p=.000)	

Tablo 11'de bulunan istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri alt ölçeğinden aldıkları puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F_{(2, 343)} = 0.34, p > .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babalar için aile ve sosyal destek gereksinimleri çocukların yaşından etkilenmemektedir.

3.4.2.3. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Maddi Gereksinimler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 12).

Tablo 12

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	17.89	0.46	6.00	18.00	18.00	-4.05	15.26	.54 (p=.000)	3.01 (p=.051)
4-6 yaş	104	16.54	3.74	6.00	18.00	18.00	-2.31	3.51	.50 (p=.000)	
7-13 yaş	204	17.08	2.71	6.00	18.00	18.00	-3.14	8.67	.49 (p=.000)	
Toplam	344	17.00	2.95	6.00	18.00	18.00	-3.00	7.53	.49 (p=.000)	

Tablo 12'de bulunan istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın Maddi Gereksinimler alt ölçeğinden aldıkları puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F(2, 343) = 3.01, p > .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babalar için maddi gereksinimler çocuklarının yaşıyla değişmemektedir.

3.4.2.4. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Diğerlerine Açıklama alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 13).

Tablo 13

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	11.36	0.99	9.00	12.00	12.00	-.99	-.82	.43 (p=.000)	.64 (p=.53)
4-6 yaş	104	11.09	1.40	4.00	12.00	12.00	-1.93	5.55	.38 (p=.000)	
7-13 yaş	204	11.15	1.22	4.00	12.00	12.00	-1.82	5.84	.36 (p=.000)	
Toplam	344	11.15	1.25	4.00	12.00	12.00	-1.86	5.72	.37 (p=.000)	

Tablo 13'deki istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama alt ölçeği puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F_{(2, 343)} = .64, p > .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların diğerlerine açıklama gereksinimleri çocuklarının yaşından etkilenmemektedir.

3.4.2.5. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Çocuk Bakımı alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 14).

Tablo 14

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Çocuk Bakım Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	4.78	2.02	3.00	9.00	3.00	.41	-1.58	.34	.48
									(p=.000)	(p=.62)
4-6 yaş	104	5.04	2.05	3.00	9.00	5.00	.07	-1.86	.33	
									(p=.000)	
7-13 yaş	204	4.80	2.12	3.00	9.00	3.00	.45	-1.52	.37	
									(p=.000)	
Toplam	344	4.87	2.08	3.00	9.00	3.00	.33	-1.64	.35	
									(p=.000)	

Tablo 14'de bulunan istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın Çocuk Bakımı alt ölçeği puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F_{(2, 343)} = .48, p > .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların çocuk bakımı gereksinimleri çocuklarının yaşından etkilenmemektedir.

3.4.2.6. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Uzman Desteği alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 15).

Tablo 15

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	5.00	2.24	3.00	9.00	3.00	.39	-1.56	.34	1.26
									(p=.000)	(p=.28)
4-6 yaş	104	5.40	2.56	3.00	9.00	3.00	.26	-1.70	.34	
									(p=.000)	
7-13 yaş	204	4.95	2.33	3.00	9.00	3.00	.52	-1.41	.36	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.09	2.39	3.00	9.00	3.00	.43	-1.51	.35	
									(p=.000)	

Tablo 15'de bulunan istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın Uzman Desteği alt ölçeği puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F_{(2, 343)} = 1.26, p > .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların uzman desteği gereksinimleri çocuklarının yaşından etkilenmemektedir.

3.4.2.7. Çocukların Yaşına Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Toplumsal Hizmetler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 16).

Tablo 16

Çocuğun Yaşına Göre AGBA'nın Toplumsal HizmetlerAlt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
0-3 yaş	36	5.50	2.76	3.00	9.00	3.00	.28	-1.86	.34	.42
									(p=.000)	(p=.65)
4-6 yaş	104	5.60	2.69	3.00	9.00	5.00	.20	-1.79	.32	
									(p=.000)	
7-13 yaş	204	5.30	2.69	3.00	9.00	3.00	.42	-1.69	.36	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.41	2.69	3.00	9.00	3.00	.33	-1.73	.35	
									(p=.000)	

Tablo 16'daki istatistikler, çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın Toplumsal Hizmetleralt ölçeği puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir [$F_{(2, 343)} = .42, p > .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların toplumsal hizmetlergereksinimleri çocuklarının yaşından etkilenmemektedir.

İstatistiksel veri analizi, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip anne babalar tarafından AGBA yoluyla belirtilmiş gereksinimlerin hem toplam puanlarının hem de alt ölçeklerine ait puanlarının çocuğun yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmadığını göstermiştir.

3.5. Çocukların Cinsiyetine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı

Bu bölümde, çocuğun cinsiyeti dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anne ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu fark AGBA toplam puanları ve AGBA'nın alt ölçeklerinin puanları ayrı ayrı dikkate alınarak araştırılmıştır.

3.5.1. Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplam puanları dikkate alınarak, anne babaların puanların ortalamaları karşılaştırılmıştır. Varsayımların analiz sonucundan AGBA'nın toplam puan ortalamaları

arasında gözlenen farklılıkların anlamlılığını test etmek için uygun istatistik testi İlişkisiz Örneklem için T-Testidir (Büyüköztürk, 2012; Çokluk ve diğ., 2012). T-Testi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp	Basık	K-S	t
Kız	14	66.9	10.5	43.0	87.0	65.0	.28	-.92	.15	1.03
	8	1	0	0	0	0			(p=.000*	(p=.304
))
Erkek	19	68.0	9.34	47.0	87.0	65.0	.26	-.92	.14	
	6	1		0	0	0			(p=.000*	
)	
Toplam	34	67.5	9.85	43.0	87.0	65.0	.25	-.90	.14	
	4	3		0	0	0			(p=.000*	
)	

* p<.05

Tablo 17’de bulunan istatistikler, çocukların cinsiyetine göre, anne babaların AGBA’nın toplam puanları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [t= 1.03, p>.05].

3.5.2. AGBA’nın Alt Ölçekleri İçin Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

Bu bölümde çocuğun cinsiyeti dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anne ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin AGBA’nın her alt ölçeği için farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ebeveynlerin (anne ve babalar) AGBA’nın her alt ölçeğinin puan ortalamaları İlişkisiz Örneklem için T-Testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

3.5.2.1. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Bilgi Gereksinimi alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 18).

Tablo 18

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA Bilgi Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Gender	n	\bar{X}	SD	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Girl	148	18.19	2.84	11.00	21.00	19.00	-.69	-.54	.22 (p=.000)	2.31 (p=.02*)
Boy	196	18.85	2.44	7.00	21.00	19.00	-1.45	3.18	.23 (p=.000)	
Total	344	18.57	2.64	7.00	21.00	19.00	-1.07	.98	.22 (p=.000)	

* p<.05

Anne Babaların AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği puanları için T-Testi sonuçları anne babaların Bilgi Gereksinimi puanlarının arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [t= 2.31, p<.05].Puan ortalamalarına bakıldığında erkek çocuklara sahip anne babaların bilgi gereksinimlerinin kız çocuklara sahip olanlardan dahafazla olduğunu görüyoruz.

3.5.2.2. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın aile ve sosyal destek alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 19).

Tablo 19

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SD	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Kız	148	5.51	2.33	3.00	9.00	6.00	.14	-1.54	.27	.58
									(p=.000)	(p=.56)
Erkek	196	5.36	2.26	3.00	9.00	5.00	.21	-1.48	.28	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.43	2.29	3.00	9.00	5.00	.18	-1.50	.27	
									(p=.000)	

Tablo 19'da bulunan istatistikler, çocukların cinsiyetine göre, AGBA'nın aile ve sosyal destek alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimlerindeki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = .58, p > .05$].

3.5.2.3. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın maddi gereksinimler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 20).

Tablo 20

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Kız	148	16.85	3.17	6.00	18.00	18.00	-2.80	6.31	.48	.81
									(p=.000)	(p=.42)
Erkek	196	17.11	2.77	6.00	18.00	18.00	-3.20	8.87	.50	
									(p=.000)	
Toplam	344	17.00	2.95	6.00	18.00	18.00	-3.00	7.53	.49	
									(p=.000)	

Tablo 20’de bulunan istatistiklerin analizi, çocukların cinsiyetine göre, AGBA’nın maddi gereksinimler alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimlerindeki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = .81, p > .05$].

3.5.2.4. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA’nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA’nın diğerlerine açıklama alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 21).

Tablo 21

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA’nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Kız	148	11.02	1.34	4.00	12.00	12.00	-1.65	4.51	.35	1.72
									(p=.000)	(p=.08)
Erkek	196	11.25	1.18	4.00	12.00	12.00	-2.06	7.26	.40	
									(p=.000)	
Toplam	344	11.15	1.25	4.00	12.00	12.00	-1.86	5.72	.37	
									(p=.000)	

Tablo 21’de bulunan istatistiklerin incelenmesi, çocukların cinsiyetine göre, AGBA’nın diğerlerine açıklama alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimlerindeki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = 1.72, p > .05$].

3.5.2.5. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA’nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA’nın çocuk bakımı alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 22).

Tablo 22

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Kız	148	4.85	2.07	3.00	9.00	3.00	.34	-1.65	.35	.16
									(p=.000)	(p=.87)
Erkek	196	4.89	2.10	3.00	9.00	3.00	.33	-1.63	.36	
									(p=.000)	
Toplam	344	4.87	2.08	3.00	9.00	3.00	.33	-1.64	.35	
									(p=.000)	

Tablo 22'deki istatistiklerin incelenmesi AGBA'nın çocuk bakımı alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimlerinin arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = .16$, $p > .05$].

3.5.2.6. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın uzman desteği alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 23).

Tablo 23

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Kız	148	5.07	2.42	3.00	9.00	3.00	.47	-1.49	.36	.17
									(p=.000)	(p=.86)
Erkek	196	5.11	2.38	3.00	9.00	3.00	.41	-1.52	.35	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.09	2.39	3.00	9.00	3.00	.43	-1.51	.35	
									(p=.000)	

Tablo 23'te istatistiklerin analizi AGBA'nın uzman desteği alt ölçeği için çocukların cinsiyetine göre anne babaların ifade edilen gereksinimlerinin arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = .17, p > .05$].

3.5.2.7. Çocukların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplumsal hizmetler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 24).

Tablo 24

Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Kız	148	5.40	2.71	3.00	9.00	3.00	.34	-1.75	.35	.04
									($p = .000$)	($p = .96$)
Erkek	196	5.42	2.69	3.00	9.00	3.00	.33	-1.73	.35	
									($p = .000$)	
Toplam	344	5.41	2.69	3.00	9.00	3.00	.33	-1.73	.35	
									($p = .000$)	

Tablo 24'teki istatistiklerin incelenmesi AGBA'nın toplumsal hizmetler alt ölçeği için çocukların cinsiyetine göre anne babaların ifade edilen gereksinimlerinin arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = .04, p > .05$].

3.6. Çocukların Yetersizliğine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı

Bu bölümde, çocuğun yetersizliği dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anneler ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu fark AGBA toplam puanları ve AGBA'nın alt ölçeklerinin puanları ayrı ayrı dikkate alınarak araştırılmıştır.

3.6.1. Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplam puanları dikkate alınarak, anne babaların puanlarının ortalamaları karşılaştırılmıştır. Varsayımların analiz sonucundan AGBA'nın toplam puan ortalamaları arasında gözlenen farklılıkların anlamlılığını test etmek için uygun istatistik testi İlişkisiz Örneklem için T-Testidir (Büyüköztürk, 2012; Çokluk ve diğ., 2012). T-Testi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk Yetersizliği	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Zihinsel	176	65.28	9.46	43.00	85.00	63.00	.36	-.60	.14 (p=.000*)	4.45 (p=.000)*
İşitme	168	69.89	9.73	52.00	87.00	69.00	.14	-1.20	.14 (p=.000*)	
Toplam	344	67.53	9.85	43.00	87.00	65.00	.25	-.90	.14 (p=.000*)	

* p<.05

Tablo 25'te bulunan istatistikler, çocukların yetersizliğine göre, anne babaların AGBA'nın toplam puanları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [$t = 4.454$, $p < .05$]. Puan ortalamalarına bakıldığında, işitme yetersizliğine sahip çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği çocukların anne babalarından yüksek puanı olduğu görülmektedir.

3.6.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

Bu bölümde, çocuğun yetersizliği dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anneler ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin AGBA'nın her alt ölçeği için farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ebeveynlerin (anne ve babalar) AGBA'nın her alt ölçeğine ait puan ortalamaları İlişkisiz Örneklem için T-Testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

3.6.2.1. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın bilgi gereksinimi alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 26).

Tablo 26

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk Yetersizliği	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Zihinsel	176	17.98	2.81	7.00	21.00	19.00	-.78	.57	.19	4.39
									(p=.000)	(p=.000*)
İşitme	168	19.20	2.30	11.00	21.00	19.00	-1.47	2.00	.27	
									(p=.000)	
Toplam	344	18.57	2.64	7.00	21.00	19.00	-1.07	.98	.22	
									(p=.000)	

*p<.05

Tablo 26'daki istatistikler anne babaların AGBA'nın bilgi gereksinimi puanlarının arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [t= 4.39, p<.05].Puan ortalamalarına bakıldığında, işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği çocukların anne babalarından yüksek puanı olduğu görülmektedir.

3.6.2.2. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın aile ve sosyal destek alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 27).

Tablo 27

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk Yetersizliği	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Zihinsel	176	5.09	1.98	3.00	9.00	5.00	.16	-1.52	.28 (p=.000)	2.84 (p=.005*)
İşitme	168	5.79	2.53	3.00	9.00	7.00	.03	-1.69	.27 (p=.000)	
Toplam	344	5.43	2.29	3.00	9.00	5.00	.18	-1.50	.27 (p=.000)	

*p<.05

Tablo 27'deki istatistikler AGBA'nın aile ve sosyal destek alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [t= 2.84, p<.05]. Puan ortalamaları, işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği çocukların anne babalarından daha yüksek puanı olduğunu göstermektedir.

3.6.2.3. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın maddi gereksinimler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 28).

Tablo 28

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk yetersizliği	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Zihinsel	176	16.92	2.98	6.00	18.00	18.00	-2.81	6.41	.48 (p=.000)	.51 (p=.61)
İşitme	168	17.08	2.93	6.00	18.00	18.00	-3.25	9.12	.50 (p=.000)	
Toplam	344	17.00	2.95	6.00	18.00	18.00	-3.00	7.53	.49 (p=.000)	

Tablo 28'deki istatistiklerAGBA'nın maddi gereksinimler alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t= .51, p>.05$].

3.6.2.4. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın diğerlerine açıklama alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 29).

Tablo 29

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Yetersizliği										
Zihinsel	176	10.92	1.46	4.00	12.00	12.00	-1.79	4.78	.32	3.60
									($p=.000$)	($p=.000^*$)
İşitme	168	11.39	0.93	9.00	12.00	12.00	-.92	-1.09	.44	
									($p=.000$)	
Toplam	344	11.15	1.25	4.00	12.00	12.00	-1.86	5.72	.37	
									($p=.000$)	

* $p<.05$

Tablo 29'daki istatistiklerAGBA'nın diğerlerine açıklama alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [$t= 3.60, p<.05$]. Puan ortalamaları, işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği çocukların anne babalarından yüksek puan olduğunu göstermektedir.

3.6.2.5. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın çocuk bakımı alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 30).

Tablo 30

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk Yetersizliği	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Zihinsel	176	4.58	2.01	3.00	9.00	3.00	.60	-1.40	.39 (p=.000)	2.69 (p=.008*)
İşitme	168	5.18	2.12	3.00	9.00	7.00	.06	-1.72	.32 (p=.000)	
Toplam	344	4.87	2.08	3.00	9.00	3.00	.33	-1.64	.35 (p=.000)	

*p<.05

Tablo 30'daki istatistikler AGBA'nın çocuk bakımı alt ölçeği için anne babaların ifade edilen gereksinimleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [$t=2.69$, $p<.05$]. Puan ortalamaları, işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği olan çocukların anne babalarından yüksek puanı olduğunu göstermektedir.

3.6.2.6. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın uzman desteği alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 31).

Tablo 31

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeğinin Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk Yetersizliği	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Zihinsel	176	4.78	2.36	3.00	9.00	3.00	.72	-1.11	.40 (p=.000)	2.47 (p=.01*)
İşitme	168	5.41	2.40	3.00	9.00	7.00	.16	-1.64	.31 (p=.000)	
Toplam	344	5.09	2.39	3.00	9.00	3.00	.43	-1.51	.35 (p=.000)	

*p<.05

Tablo 31'deki istatistikleranne babaların AGBA'nın uzman desteği alt ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir,[$t= 2.47$, $p<.05$]. Puan ortalamalarına bakıldığında, işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği çocukların anne babalarından yüksek puanı olduğunu göstermektedir.

3.6.2.7. Çocukların Yetersizliğine Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplumsal hizmetler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır(Tablo 32).

Tablo 32

Çocukların Yetersizliğine Göre Anne Babaların AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Çocuk Yetersizliği	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Zihinsel	176	5.01	2.56	3.00	9.00	3.00	.62	-1.43	.38	2.86
									($p=.000$)	($p=.005^*$)
İşitme	168	5.83	2.77	3.00	9.00	7.00	.05	-1.87	.32	
									($p=.000$)	
Toplam	344	5.41	2.69	3.00	9.00	3.00	.33	-1.73	.35	
									($p=.000$)	

* $p<.05$

Tablo 32'deki istatistikler anne babaların AGBA'nın toplumsal hizmetler alt ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir,[$t= 2.86$, $p<.05$].Puan ortalamaları, işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği olan çocukların anne babalarından yüksek puanı olduğunu göstermektedir.

İstatistik veri analizi çocuk yetersizliğine göre, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip anne babalar tarafından AGBA yoluyla ifade edilen gereksinimlerin farklı olduğunu göstermiştir. AGBA'nın faktörleri için, ifade edilen gereksinimler sadece Maddi Gereksinimler alt ölçeği için anlamlı olarak farklılaşmamıştır.

3.7. Anne Babaların Cinsiyetine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı

Bu bölümde, anne babaların cinsiyetine göre gereksinimlerin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu fark AGBA toplam puanları ve AGBA'nın alt ölçeklerinin puanları ayrı ayrı dikkate alınarak araştırılmıştır.

3.7.1. Anne Babaların Cinsiyetlerine Göre Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplam puanları dikkate alınarak, anne babaların puanlarının ortalamaları karşılaştırılmıştır. Varsayımların analiz sonucundan AGBA'nın toplam puan ortalamaları arasında gözlenen farklılıkların anlamlılığını test etmek için uygun istatistik testi İlişkisiz Örneklemeler için T-Testidir. T-Testi sonuçları Tablo 33'te verilmektedir.

Tablo 33

Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	69.14	9.99	47.00	87.00	65.00	.36	-.92	.22	3.06
									(p=.000*)	(p=.002*)
Baba	172	65.93	9.47	43.00	87.00	65.00	.09	-.98	.13	
									(p=.000*)	
Toplam	344	67.53	9.85	43.00	87.00	65.00	.25	-.90	1.39	
									(p=.000*)	

*p<.05

Tablo 33'te bulunan istatistikler, anne babaların AGBA'nın toplam puanları arasındaki farklılığın cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [$t = 3.06$, $p < .05$]. Puan ortalamalarına bakıldığında, annelerin babalardan daha yüksek puanı olduğunu görüyoruz.

3.7.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Cinsiyetine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

Bu bölümde, anne babaların cinsiyeti dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anne ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin AGBA'nın her alt ölçeği için farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ebeveynlerin (anne ve babalar) AGBA'nın her alt ölçeğine ait puan ortalamaları İlişkisiz Örneklemeler için T-Testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

3.7.2.1. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın bilgi gereksinimi alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 34).

Tablo 34

Anne Babaların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	18.56	2.52	11.00	21.00	19.00	-.87	.08	.22	.06
									(p=.000)	(p=.95)
Baba	172	18.58	2.77	7.00	21.00	19.00	-1.23	1.60	.23	
									(p=.000)	
Toplam	344	18.57	2.64	7.00	21.00	19.00	-1.07	.98	.22	
									(p=.000)	

*p>.05

Tablo 34'teki istatistikler anne babaların AGBA'nın Bilgi alt ölçeğinin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [t= .06, p>.05].

3.7.2.2. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın aile ve sosyal destek alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 35).

Tablo 35

Anne Babaların Cinsiyetine Göre Anne Babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	6.87	1.68	3.00	9.00	7.00	-.84	.48	.33	15.01
									(p=.000)	(p=.000*)
Baba	172	3.99	1.88	3.00	9.00	3.00	1.73	1.60	.44	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.43	1.88	3.00	9.00	5.00	1.73	-1.50	.27	
									(p=.000)	

*p<.05

Tablo 35'teki istatistikler anne babaların AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek alt ölçeğinin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, [t= 15.01, p<.05]. Puan ortalamalarına bakıldığında, annelerin babalardan daha yüksek puanı olduğu görülmektedir.

3.7.2.3. Anne Babaların Cinsiyetine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın maddi gereksinimler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 36).

Tablo 36

Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	17.03	2.90	6.00	18.00	18.00	-3.11	8.26	.49	.22
									(p=.000)	(p=.83)
Baba	172	16.96	3.02	6.00	18.00	18.00	-2.93	7.10	.49	
									(p=.000)	
Toplam	344	17.00	2.95	6.00	18.00	18.00	-3.00	7.53	.49	
									(p=.000)	

Tablo 36'daki istatistikler anne babaların AGBA'nın Maddi gereksinimler alt ölçeğinin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = .22$, $p > .05$].

3.7.2.4. Cinsiyete Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın diğerlerine açıklama alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 37).

Tablo 37

Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	11.56	1.01	7.00	12.00	7.00	-2.57	6.80	.48	6.41
									(p=.000)	(p=.000*)
Baba	172	10.74	1.33	4.00	12.00	10.00	-1.58	6.01	.26	
									(p=.000)	
Toplam	344	11.15	1.25	4.00	12.00	12.00	-1.86	5.72	.37	
									(p=.000)	

* $p < .05$

Tablo 37'deki istatistikler anne babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama alt ölçeğinin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir [$t= 6.41, p<.05$]. Puan ortalamalarına bakıldığında, annelerin babalardan daha yüksek puan olduğu görülmektedir.

3.7.2.5. Cinsiyete Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın çocuk bakımı alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 38).

Tablo 38

Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	4.72	2.12	3.00	9.00	3.00	.52	-1.49	.38	1.35
									($p=.000$)	($p=.18$)
Baba	172	5.02	2.04	3.00	9.00	5.00	.14	-1.73	.32	
									($p=.000$)	
Toplam	344	4.87	2.08	3.00	9.00	3.00	.33	-1.64	.35	
									($p=.000$)	

* $p<.05$

Tablo 38'deki istatistikler anne babaların AGBA'nın çocuk bakımı alt ölçeğinin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t= 1.35, p>.05$].

3.7.2.6. Cinsiyete Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın uzman desteği alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 39).

Tablo 39

Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	5.05	2.60	3.00	9.00	3.00	.60	-1.48	.38	.36
									(p=.000)	(p=.72)
Baba	172	5.14	2.17	3.00	9.00	5.00	.17	-1.66	.33	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.09	2.39	3.00	9.00	3.00	.43	-1.51	.35	
									(p=.000)	

Tablo 39'daki istatistikler anne babaların AGBA'nın uzman desteği alt ölçeğinin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t = .36, p > .05$].

3.7.2.7. Cinsiyete Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplumsal hizmetler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 40).

Tablo 40

Cinsiyete Göre Anne Babaların AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği Puanları İçin Betimsel İstatistikler ve T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	t
Anne	172	5.34	2.86	3.00	9.00	3.00	.45	-1.78	.38	.52
									(p=.000)	(p=.60)
Baba	172	5.49	2.51	3.00	9.00	7.00	.19	-1.68	.32	
									(p=.000)	
Toplam	344	5.41	2.69	3.00	9.00	3.00	.33	-1.73	.35	
									(p=.000)	

Tablo 40'taki istatistikler anne babaların AGBA'nın toplumsal hizmetleralt ölçeğinin puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$t= .52, p>.05$].

İstatistiksel veri incelenmesi, anne babaların cinsiyetine göre, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babalar tarafından AGBA yoluyla belirtilmiş gereksinimlerin toplam puanlar için anlamlı olarak farklı olduğunu göstermiştir. Ancak, AGBA'nın alt ölçekleri için sadece iki alt ölçeğe (Aile ve Sosyal Destek, ve Diğerlerine Açıklama) yönelik, belirtilmiş gereksinimler anlamlı olarak farklılaşmıştır.

3.8. Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı

Bu bölümde, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anne ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin, anne babaların eğitim düzeyine göre, farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu fark AGBA toplam puanları ve AGBA'nın alt ölçeklerinin puanları ayrı ayrı dikkate alınarak araştırılmıştır.

3.8.1. Eğitim Düzeyine Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplam puanları dikkate alınarak, anne babaların AGBA'nın puanların ortalamaları karşılaştırılmıştır. Varsayımların analiz sonucundan AGBA'nın toplam puan ortalamaları arasında gözlenen farklılıkların anlamlılığını test etmek için uygun istatistik testi İlişkisiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizidir (ANOVA)(Büyüköztürk, 2012; Çokluk ve diğ., 2012). Tek Faktörlü Varyans Analizinin sonuçları Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41

Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Toplam Puan Betimsel İstatistikleri ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
Okur	50	60.30	4.19	48.00	69.00	61.00	-.72	.71	.13	212.69	1-3;
Yazar									($p=.045^*$)	($p=.000^*$)	1-4;
Değil											2-3;
											2-4
İlk Okul	133	60.06	4.53	47.00	73.00	60.00	-.32	.49	.11		
									($p=.001^*$)		

Tablo 41'in devamı

Lise	99	77.01	7.03	51.00	87.00	77.00	-.93	.23	.13
									($p=.000^*$)
Üniver site	62	74.26	7.20	43.00	87.00	73.00	-.91	.67	.15
									($p=.002^*$)
Toplam	344	67.53	8.85	43.00	87.00	65.00	.25	-.90	.14
									($p=.000^*$)

* $p<.05$

Not: 1= Okuryazar olmayan anne babaların grubu; 2 = İlkokul diplomasına sahip anne babaların grubu; 3 = Lise mezunu anne babaların grubu; 4 = Üniversite mezunu anne babaların grubu.

Tablo 41'de bulunan istatistikler, eğitim düzeyine göre, AGBA'nın toplam puanları için, anne babaların arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 212.69, p<.05$]. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2=.65$). Anne babaların eğitim düzeyinin ifade edilen gereksinimlerin üzerine etkisi geniştir.

Farklılıkların kaynakları Dunnett's T3 testi kullanılarak belirlenmiş çünkü Varyans Homojenliği Testinin (Test of Homogeneity of Variances) tablosunun incelenmesi varyansların eşit olmadığını göstermiştir (Tablo 42).

Tablo 42

Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre Toplam Puanlar İçin Varyans Homojenliği Testinin Tablosu

Levene İstatistiği	sd1	sd2	p
6.992	3	340	.000

Puan ortalamaları, okuryazar olmayan anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğunu göstermektedir ve okuryazar olmayan anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puanları bulunmaktadır. İlkokul diplomasına sahip anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğunu görüyoruz ve İlkokul diplomasına sahip anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puanları bulunmaktadır.

3.8.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre Belirttiği Gereksinimler

Bu bölümde, anne babaların eğitim düzeyi dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anneler ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin AGBA'nın her alt ölçeği için farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ebeveynlerin (anne ve babalar) AGBA'nın her alt ölçeği puan ortalamaları ilişkisiz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır.

3.8.2.1. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın bilgi gereksinimi alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 43).

Tablo 43

Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
Okur	50	16.96	2.46	9.00	21.00	17.00	-.80	.68	.24	86.47	1-3,
Yazar									(p=.000)	(p=.000*)	1-4,
Değil											2-3,
											2-4,
											3-4
İlk Okul	133	16.97	2.51	7.00	21.00	17.00	-.81	1.29	.17		
									(p=.000)		
Lise	99	20.06	1.50	15.00	21.00	21.00	-1,52	1.57	.40		
									(p=.000)		
Üniversite	62	20.93	0.36	19.00	21.00	21.00	-5.43	28.37	.54		
									(p=.000)		
Toplam	344	18.57	2.64	7.00	21.00	21.00	-1.07	.98	.22		
									(p=.000)		

*p<.05

Tablo 43'te bulunan istatistikler, eğitim düzeyine göre, AGBA'nın Bilgi alt ölçeği puanları için, anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 86.47, p < .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların eğitim düzeyinin bilgi gereksinimlerini etkilemektedir. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .43$). Anne babaların eğitim düzeyinin bilgi gereksinimlerin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, okuryazar olmayan anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğu ve okuryazar olmayan anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puan aldıkları görülmektedir. İlkokul diplomasına sahip anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları bulunmaktadır ve İlkokul diplomasına sahip anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puanları vardır. Lise mezunu anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğu da bulunmuştur.

3.8.2.2. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Aile ve sosyal destek alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 44).

Tablo 44

Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
Okur Yazar Değil	50	5.36	1.92	3.00	9.00	5.00	-.09	-1.45	.28 ($p = .000$)	1.52 ($p = .21$)
İlk Okul	133	5.15	2.13	3.00	9.00	5.00	.27	-1.43	.29 ($p = .000$)	
Lise	99	5.79	2.52	3.00	9.00	7.00	.03	-1.68	.27 ($p = .000$)	
Üniversite	62	5.52	2.48	3.00	9.00	6.00	.18	-1.66	.30 ($p = .000$)	
Toplam	344	5.43	2.29	3.00	9.00	5.00	.18	-1.50	.27 ($p = .000$)	

Tablo 44'te bulunan istatistikler, eğitim düzeyine göre, AGBA'nın aile ve sosyal destek alt ölçeği için, anne babaların ifade edilen gereksinimlerinin arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 1.52, p > .05$].

3.8.2.3. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Maddi Gereksinimler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 45).

Tablo 45

Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
Okur	50	17.80	0.73	14.00	18.00	18.00	-3.96	16.48	.53	37.83	1-4,
Yazar									($p=.000$)	($p=.000^*$)	2-4,
Değil											3-4
İlk Okul	133	17.82	1.11	6.00	18.00	18.00	-9.4	97.91	.51		
									($p=.000$)		
Lise	99	17.45	2.15	6.00	18.00	18.00	-4.49	19.94	.51		
									($p=.000$)		
Üniversite	62	13.87	5.12	6.00	18.00	18.00	-.58	-4.58	.34		
									($p=.000$)		
Toplam	344	17.00	2.95	6.00	18.00	18.00	-3.00	7.53	.49		
									($p=.000$)		

* $p < .05$

Tablo 45'te bulunan istatistikler, eğitim düzeyine göre, AGBA'nın Maddi Gereksinimler alt ölçeği puanları için, anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 37.83, p < .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların eğitim düzeyinin maddi gereksinimleri etkilediği görülmektedir. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .25$). Anne babaların eğitim düzeyinin maddi gereksinimlerin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, okuryazar olmayan anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha yüksek puanları olduğunu görülmektedir, ilkokul diplomasına sahip anne

babalar üniversite mezunu anne babalardan daha yüksek puanlara sahiptir ve lise mezunu anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha yüksek puanları olduğu bulunmuştur.

3.8.2.4. Anne Babaların Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Diğerlerine Açıklama alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 46).

Tablo 46

Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
Okur	50	11.18	1.17	7.00	12.00	12.00	-1.31	1.59	.38	1.35
Yazar									(p=.000)	(p=.26)
Değil										
İlk Okul	133	10.99	1.20	7.00	12.00	12.00	-.93	.65	.33	
									(p=.000)	
Lise	99	11.31	1.31	4.00	12.00	12.00	-2.58	9.35	.43	
									(p=.000)	
Üniversite	62	11.22	1.32	4.00	12.00	12.00	-2.89	13.28	.38	
									(p=.000)	
Toplam	344	11.15	1.25	4.00	12.00	12.00	1.86	5.72	.37	
									(p=.000)	

Tablo 46'da bulunan istatistikler, anne babaların eğitim düzeyine göre, AGBA'nın diğerlerine açıklama alt ölçeği için, anne babaların ifade edilen gereksinimlerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 1.35, p > .05$].

3.8.2.5. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Çocuk Bakımı alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 47).

Tablo 47

Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
Okur Yazar Değil	50	3.00	0.00	-	-	-	-	-	-.**	1017.30 (p=.000*)	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
İlk Okul	133	3.03	0.35	3.00	7.00	3.00	11.53	133.00	.53 (p=.000)		
Lise	99	6.88	0.98	3.00	9.00	7.00	-1.20	5.14	.44 (p=.000)		
Üniversite	62	7.13	0.80	3.00	9.00	7.00	-1.04	12.99	.47 (p=.000)		
Toplam	344	4.87	2.08	3.00	9.00	3.00	.33	-1.64	.35 (p=.000)		

Not: *p<.05

** Min, Max, Çarpıklık, Basıklık, Kurtosis ve Kolmogorov-Smirnov gerçekleştirilmedi.

Tablo 47'de bulunan istatistikler anne babaların gruplarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 1017.30, p < .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların eğitim düzeyi çocuk bakımı gereksinimlerini etkilemektedir. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .90$). Anne babaların eğitim düzeyinin çocuk bakımı gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, okuryazar olmayan anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğu görülmektedir ve okuryazar olmayan anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğu bulunmuştur. İlkokul diplomasına sahip anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları

bulunmaktadır ve İlkokul diplomasına sahip anne babalar üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puan almışlardır.

3.8.2.6. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Uzman Desteği alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 48).

Tablo 48

Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
Okur Yazar Değil	50	3.00	0.00	-	-	-	-	-	-.**	616.72 (p=.000*)	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
İlk Okul	133	3.04	0.39	3.00	7.00	3.00	9.23	88.94	.53 (p=.000)		
Lise	99	7.40	1.37	3.00	9.00	7.00	-1.06	2.48	.31 (p=.000)		
Üniversite	62	7.48	1.29	3.00	9.00	7.00	-1.03	3.08	.32 (p=.000)		
Toplam	344	5.09	2.39	3.00	9.00	3.00	.43	-1.51	.35 (p=.000)		

Not: *p<.05

** Min, Max, Çarpıklık, Basıklık ve Kolgorov-Smirnov gerçekleştirilmedi.

Tablo 48'de bulunan istatistikler, AGBA'nın Uzman Desteği alt ölçeği puanları için anne babaların gruplarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 616.72, p < .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların eğitim düzeyinin uzman desteği gereksinimlerini etkilediği görülmüştür. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .84$). Anne babaların eğitim düzeyinin uzman desteği gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, okuryazar olmayan anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğu görülmektedir ve okuryazar olmayan anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puanları bulunmaktadır. İlkokul diplomasına sahip anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları vardır ve İlkokul diplomasına sahip anne babalar üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puan almışlardır.

3.8.2.7. Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Toplumsal HizmetlerAlt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Toplumsal Hizmetleralt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 49).

Tablo 49

Eğitim Düzeyine Göre AGBA'nın Toplumsal HizmetlerAlt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SD	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
Okur Yazar Değil	50	3.00	0.00	-	-	-	-	-	-**	843.96 (p=.000*)	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
İlk Okul	133	3.06	0.55	3.00	9.00	3.00	10.18	108.29	.53 (p=.000)		
Lise	99	8.11	1.28	3.00	9.00	9.00	-1.63	3.44	.37 (p=.000)		
Üniversite	62	8.10	1.24	3.00	9.00	9.00	-1.48	3.21	.36 (p=.000)		
Toplam	344	5.41	2.61	3.00	9.00	3.00	.33	-1.73	.35 (p=.000)		

Not: *p<.05

**Min, Max, Çarpıklık, Basıklık ve Kolmogorov-Smirnov gerçekleştirilmedi.

Tablo 49'da bulunan istatistikler, eğitim düzeyine göre, AGBA'nın Toplumsal Hizmetler alt ölçeğinin puanları için anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 843.96, p < .05$]. İşitme ve zihinsel yetersizliği olan

çocuklara sahip Burundili anne babaların eğitim düzeyinin toplumsal hizmetler gereksinimlerini etkilediği görülmüştür. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2=.88$). Anne babaların eğitim düzeyinin toplumsal hizmetler gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, okuryazar olmayan anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları olduğu görülmektedir ve okuryazar olmayan anne babaların üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puanları bulunmaktadır. İlkokul diplomasına sahip anne babaların lise mezunu anne babalardan daha düşük puanları vardır ve İlkokul diplomasına sahip anne babalar üniversite mezunu anne babalardan daha düşük puan almışlardır.

3.9. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre Belirtilmiş Gereksinimlerin Farkı

Bu bölümde ailenin günlük harcamaları dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anne ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu fark AGBA toplam puanları ve AGBA'nın alt ölçeklerinin puanları ayrı ayrı dikkate alınarak araştırılmıştır.

3.9.1. Ailenin Algılanan Günlük Harcamalarına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın toplam puanları dikkate alınarak, anne babaların puanların ortalamaları karşılaştırılmıştır. Varsayımların analiz sonucundan AGBA'nın toplam puan ortalamaları arasında gözlenen farklılıkların anlamlılığını test etmek için uygun istatistik testi İlişkisiz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA)'dir (Büyüköztürk, 2012; Çokluk ve diğ., 2012). Tek Faktörlü Varyans Analizinin sonuçları Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Toplam Puan Betimsel İstatistikleri ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcama	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
2.000 BIF* Altı	138	59.85	4.64	47.00	75.00	59.00	-.05	.79	.11 (p=.000)	133.99 (p=.000**)	A&B; B&C
2.000 ile 15.000 BIF Arası	194	73.24	8.63	51.00	87.00	75.00	-.35	-.88	.10 (p=.000)		
15.000 BIF Üstü	12	63.67	10.90	43.00	75.00	69.00	-.99	-.46	.27 (p=.015)		
Toplam	344	67.53	9.85	43.00	87.00	65.00	.25	-.90	.14 (p=.000)		

**p<.05.

Not: *BIF = Burundi para birimi (Burundian Franc)

A = Harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların grubu; B = Harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babaların grubu; C = Harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babaların grubu.

Tablo 50'de bulunan istatistikler, ailenin günlük harcamalarına göre, anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(2, 341)} = 133.99, p < .05$]. Ailelerin ekonomik durumunun ifade edilen gereksinimlerin üzerine önemli etkisi var bulunmaktadır. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .44$). Ekonomik durumun anne babaların ifade edilen gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Farklılıkların kaynakları Dunnett's T3 testi kullanılarak belirlenmiş çünkü Varyans Homojenliği Testinin (Test of Homogeneity of Variances) tablosu incelenmesi varyansların eşit olmadığını göstermiştir (Tablo 51).

Tablo 51

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre Toplam Puanlar İçin Varyans Homojenliği Testinin Tablosu

Levene İstatistiği	sd1	sd2	p
33.401	2	342	.000

Puan ortalamalarına bakıldığında, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları olduğu görülmektedir ve harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları vardır.

3.9.2. AGBA'nın Alt Ölçekleri İçin Ailenin Günlük Harcamalarına Göre Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

Bu bölümde ailenin algılanan günlük harcamaları dikkate alınırken, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ebeveynler (anne ve babalar) tarafından belirtilmiş gereksinimlerin AGBA'nın her alt ölçeği için farklı olup olmadığı araştırılmıştır. Ebeveynlerin (anne ve babalar) puan ortalamaları İlişkisiz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır.

3.9.2.1. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Bilgi Gereksinimi Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın bilgi alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 52).

Tablo 52

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Bilgi Alt Ölçeğinin Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcam a	n	\bar{X}	SS	Min.	Max	Med	Çarp	Basık	K-S	F	Pos t Hoc
2.000	13	16.7	2.5	7.00	21.0	17.0	-.85	1	.17	85.43	A-
BIF Altı	8	1	8		0	0			(p=.000)	(p=.000*)	B, A-C
2000 ile 15000	19	19.8	1.8	14.0	21.0	21.0	-1.39	.94	.37		
BIF Arası	4	1	0	0	0	0			(p=.000)		
15000 BIF Üstü	12	20.0	2.3	15.0	21.0	21.0	-2.06	2.64	.21		
Toplam	34	18.5	2.6	7.00	21.0	19.0	-1.07	.98	.21		
	4	7	4		0	0			(p=.000)		

*p<.05

Tablo 52'de bulunan istatistikler, ailenin algılanan günlük harcamalarına göre, AGBA'nın Bilgi alt ölçeği puanları için, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 85.43, p < .05$]. Ailelerin ekonomik durumunun bilgi gereksinimlerinin üzerine önemli etkisi bulunmaktadır. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .33$). Anne babaların ekonomik durumunun AGBA'nın bilgi gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları olduğu görülmektedir ve harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları vardır.

3.9.2.2. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 53).

Tablo 53

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Aile ve Sosyal Destek Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcama	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
2.000 BIF Altı	138	5.01	2.06	3.00	9.00	5.00	.312	-1.44	.30 (p=.000)	3.96 (p=.02*)	A-B
2.000 ile 15.000 BIF Arası	194	5.69	2.41	3.00	9.00	7.00	.063	-1.59	.26 (p=.000)		
More 15.000 BIF Üstü	12	6.00	2.33	3.00	9.00	7.00	-.411	-1.43	.33 (p=.000)		
Toplam	344	5.43	2.29	3.00	9.00	5.00	.180	-1.50	.27 (p=.000)		

*p<.05

Tablo 53'te bulunan istatistikler, ailenin algılanan günlük harcamalarına göre, AGBA'nın aile ve sosyal destek alt ölçeği için anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 3.96, p < .05$]. Ailelerin ekonomik durumunun aile ve sosyal destek gereksinimleri üzerinde etkisi bulunmaktadır. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve küçük bulunmuştur ($\eta^2 = .02$). Anne babaların ekonomik durumunun AGBA'nın aile ve sosyal destek üzerine etkisi küçüktür.

Puan ortalamaları, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları olduğunu göstermektedir.

3.9.2.3. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın maddi gereksinimler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 54).

Tablo 54

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Maddi Gereksinimler Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcama	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
2,000 BIF Altı	138	17.85	0.57	14.00	18.00	18.00	-4.23	19.15	.53 (p=.000)	173.71 (p=.000*)	A-B, A-C, B-C
2,000 ile 15,000 BIF altı	194	17.06	2.72	6.00	18.00	18.00	-2.94	7.19	.49 (p=.000)		
15,000 BIF Üstü	12	6.17	0.58	6.00	8.00	6.00	3.46	12.00	.53 (p=.000)		
Toplam	344	17.00	2.95	6.00	18.00	18.00	3.00	7.53	.49 (p=.000)		

*p<.05

Tablo 54'te bulunan istatistikler, ailenin algılanan günlük harcamalarına göre, anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 173.71, p<.05$]. Ailelerin ekonomik durumunun maddi gereksinimlerin üzerine önemli etkisi bulunmaktadır. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2=.50$). Anne babaların ekonomik durumunun AGBA'nın maddi gereksinimlerin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babalardan daha yüksek puanları olduğu görülmektedir. Harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babalar, harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babalardan daha yüksek puan almışlardır ve harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babalardan daha yüksek puanları bulunmaktadır.

3.9.2.4. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Diğerlerine Açıklama alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 55).

Tablo 55

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Diğerlerine Açıklama Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcama	n	\bar{X}	SD	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F
2,000 BIF Altı	138	11.04	1.13	7.00	12.00	12.00	-.83	.32	.34	1.67
2,000 ile 15,000 BIF Altı	194	11.26	1.24	4.00	12.00	12.00	-2.05	6.21	.41	(p=.19)
15,000 BIF Üstü	12	10.83	2.33	4.00	12.00	12.00	-2.66	7.73	.36	(p=.000)
Toplam	344	11.15	1.25	4.00	12.00	12.00	-1.86	5.72	.37	(p=.000)

Tablo 55'te bulunan istatistikler, ailenin algılanan günlük harcamalarına göre, anne babaların AGBA'nın Diğerlerine Açıklama alt ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 1.67, p > .05$]. Ailelerin ekonomik durumunun diğerlerine açıklama gereksinimlerin üzerine etkisi yoktur.

3.9.2.5. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Çocuk bakımı alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 56).

Tablo 56

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Çocuk Bakımı Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcamaları	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
2,000 Altı	BIF 138	3.07	0.61	3.00	9.00	3.00	8.70	77.1	.53 (p=.000)	172.07 (p=.000*)	A- B, A-C
2,000 ile 15,000 Altı	BIF 194	6.05	1.85	3.00	9.00	7.00	-.80	-.74	.41 (p=.000)		
15,000 Üstü	BIF 12	6.50	1.73	3.00	9.00	7.00	-1.45	1.92	.45 (p=.000)		
Toplam	344	4.87	2.08	3.00	9.00	3.00	.33	-1.64	.35 (p=.000)		

*p<.05

Tablo 56'da bulunan istatistikler, ailenin günlük harcamalarına göre, AGBA'nın Çocuk Bakımı alt ölçeği için anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 172.07, p < .05$]. Ailelerin ekonomik durumunun çocuk bakımı gereksinimlerinin üzerine önemli etkisi vardır. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .50$). Anne babaların ekonomik durumunun AGBA'nın çocuk bakımı gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları vardır, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babalar ise, harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puan almışlardır.

3.9.2.6. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Uzman Desteği alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 57).

Tablo 57

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Uzman Desteği Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcama	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
2,000 BIF Altı	138	3.07	0.51	3.00	9.00	3.00	7.27	53.26	.53 (p=.000)	156.82 (p=.000*)	A-B, A-C
2,000 ile 15000 BIF Arası	194	6.43	2.19	3.00	9.00	7.00	-.59	-.99	.33 (p=.000)		
15000 BIF Üstü	12	6.67	2.39	3.00	9.00	7.00	-.78	-.83	.31 (p=.000)		
Toplam	344	5.09	2.39	3.00	9.00	3.00	.43	-1.51	.35 (p=.000)		

*p<.05

Tablo 57'de bulunan istatistikler, ailenin algılanan günlük harcamalarına göre, AGBA'nın Uzman Desteği alt ölçeği için, anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 156.82, p<.05$]. Ailelerin ekonomik durumunun uzman desteği gereksinimlerinin üzerine önemli etkisi vardır. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2=.48$). Anne babaların ekonomik durumunun AGBA'nın uzman desteği gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları olduğu görülmektedir. Harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları bulunmaktadır.

3.9.2.7. Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği İçin Anne Babaların Belirttiği Gereksinimler

AGBA'nın Toplumsal Hizmetler alt ölçeği dikkate alınarak, anne babaların puan ortalamaları karşılaştırılmıştır (Tablo 58).

Tablo 58

Ailenin Günlük Harcamalarına Göre AGBA'nın Toplumsal Hizmetler Alt Ölçeği Puanları için Betimsel İstatistikler ve Tek Faktörlü ANOVA'nın Sonuçları

Günlük Harcama	n	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Med.	Çarp.	Basık.	K-S	F	Post Hoc
2,000 BIF altı	138	3.09	0.63	3.00	9.00	3.00	7.98	66.62	.53 (p=.000)	172.01 (p=.000*)	A-B, A-C
2,000 ile 15,000 BIF Altı	194	6.94	2.42	3.00	9.00	7.00	.78	-1.01	.27 (p=.000)		
15,000 BIF Üstü	12	7.50	2.28	3.00	9.00	9.00	-1.47	.99	.33 (p=.000)		
Toplam	344	5.41	2.70	3.00	9.00	3.00	.33	-1.73	.35 (p=.000)		

*p<.05

Tablo 58'de bulunan istatistikler, ailenin algılanan günlük harcamalarına göre, AGBA'nın Toplumsal alt ölçeği için anne babaların grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir, [$F_{(3, 344)} = 172.01, p < .05$]. Ailelerin ekonomik durumunun toplumsal hizmetler gereksinimlerinin üzerine önemli etkisi bulunmaktadır. Etki büyüklüğü hesaplanmış ve geniş bulunmuştur ($\eta^2 = .50$). Anne babaların ekonomik durumunun AGBA'nın toplumsal hizmetler gereksinimlerinin üzerine etkisi geniştir.

Puan ortalamalarına bakıldığında, harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 2000 ile 15000 arası olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları olduğu görülmektedir. Harcamalarının 2000 BIF altı olduğunu belirten anne babaların, harcamalarının 15000 BIF üstü olduğunu belirten anne babalardan daha düşük puanları bulunmaktadır.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ailelerin ifade edilen gereksinimlerini belirlemektir. Bu gereksinimlerin belirlenmesi 1988 yılında Bailey ve Simeonsson tarafından geliştirilen ve 1990 yılında Bailey ve Blasco tarafından güncellenen Aile Gereksinimleri Belirleme Aracı (AGBA) kullanılarak yapılmıştır.

AGBA güncellenmiş versiyonu 35 madde ile oluşturulmuş ve maddeler 7 faktör altında toplanmıştır. Bu yedi faktör, 7 madde ile Bilgi Gereksinimi, 8 madde ile Aile ve Sosyal Destek Gereksinimleri, 6 madde ile Maddi Gereksinimler, 5 madde ile Diğerlerine Açıklama, 3 madde ile Çocuk Bakımı, 3 madde ile Uzman Desteği, ve 3 madde ile Toplumsal Hizmetlerdir. Ancak, AGBA'nın Burundi versiyonunun olmaması nedeniyle Burundi kültüründe bir uyarılma çalışması yapılmamıştır.

Araştırma işitme ya da zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip 172 anne-baba çifti (344 anne babalar olmak üzere) üzerine yapılmıştır. Zihinsel yetersizliği olan çocuklar, zihinsel engelli merkezinde kayıtlı ya da hizmet alanlardır, ve işitme yetersizliği olan çocuklar sağır bireylerin okulunda kayıtlı olanlardır.

4.1. En Fazla Duyduğu Gereksinimlerin Tartışması

Uzmanlar ve devlet kurumları tarafından hazırlanan eğitime yardımcı olmak için, yetersizliği olan bireylerin ailelerine sunulan destek ve hizmet programları, anne-babalar tarafından bildirilen gerçek gereksinimlere dayanmalıdır. Etkili olması ve iyi sonuçlar getirmesi için bu programlar öncelikli gereksinimlere (yani en fazla duyduğu gereksinimlere) dayanmalıdır.

Aile gereksinimlerinin belirlenmesinde, bazı araştırmacılar ölçekleri, diğerleri görüşleri kullanmaktadır. Aile gereksinimlerinin belirlenmesinde bir araç olarak AGBA'nı kullanan birçok çalışmaya katılan anne babaların en fazla gereksinim duyduğu maddeler evet cevaplarının (*Kesinlikle buna gereksinim duyuyorum*) yüzdesi hesaplanarak belirlenmiştir. Gereksinimlerin alanları için bulunan ortalamalar karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmada, en fazla ifade edilen gereksinimler AGBA'nın derecelendirmesine evet cevaplarının yüzdelerinin hesaplanması ve gereksinimlerin alanları için puan ortalamalarıyla belirlenmiştir. Bu belirleme, ebeveynlerin (anne ve babalar) birlikte ve ayrı ayrı dikkate

alınmasıyla yapılmıştır. Gereksinimlerin alanları olarak, Burundili anne-babalar Maddi, Diğerlerine Açıklama ve Bilgi faktörlerini önemli olarak belirlemiştir.

Yetersizliği olan çocukların aileleri tarafından ifade edilen gereksinimlerin belirlenmesine yönelik mevcut olan çalışmaların çoğunda, anne-babalar bilgi gereksinimlerinin en önemli olduğunu belirtmiştir (Asscher, 2005; Bailey ve Simeonsson, 1988; Dillenburg, Keenan, Doherty, Byrne, ve Gallagher, 2010; Grewal, 2010; Ellis ve diğ., 2002; Iland ve diğ., 2012; Kaytez, 2015; Öztürk, 2011; Saygi, 2015; Sucuoğlu, 1995; Şanlı, 2012). Bazı çalışmalarda ise, Maddi alan ikinci sırada (Akçamete ve Kargin, 1996; Bailey ve diğ.; 1992; Mah ve Biggar, 2012; Sahay ve diğ., 2013; Ueda ve diğ., 2013), diğerlerinde, üçüncü sırada (Ender ve diğ., 2011; Ranta ve Sharma, 2015) bildirilmiştir.

Çalışmaya katılan anne babalar Maddi gereksinim alanını en önemli olarak belirtmiştir. Bu Maddi gereksinimlerin önceliği, kronik böbrek yetmezliği, diabetli ve epilepsili çocuğu olan ailelerin, çocuğun hastalığına ilişkin yaşadıkları güçlüklerle Çavuşoğlu'nun (1996) çalışmasında da bulunmuştur. Aile Gereksinimi Ölçeğinin kullanıldığı Piskur, Beurskens, Jongmans, Katelaars ve Smeets'in (2014) çalışmasında Maddi gereksinimlerin bulunduğu alan (Yasa, Yönetmelik ve Ücret faktörü) en sık belirtilen gereksinim alanı olmuştur. Ayrıca, zihinsel ve gelişimsel yetersizliği olan çocuklara sahip Çinli ailelerin gereksinimlerini araştıran Hu (2011) ölçeği yanıtlayanların çoğunun daha iyi bir aile yaşamı için maddi destek gereksinimlerini vurguladığını bulmuştur. Mah ve Biggar (2012), ergenlik döneminde, Duchenne Musküler Distrofi olan erkeklerin anne babaları tarafından belirtilmiş en önemli gereksinimin, araçlar (donanım), ulaşım ve ailenin ev modifikasyonları için maddi yardım olduğunu bulmuştur. Ayrıca Britanya'da 1985 ile 1988 arası, yapılan bir çalışmada yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin dörtte üçü çocuğunun bakımı için yeterli paraya sahip olmak istediklerini söylemişlerdir (Tudball, Fisher, Sands ve Dowse, 2002).

İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocukların Burundili annelerisıraıyla Diğerlerine Açıklama, Maddi ve Bilgi alanlarında desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Burundili babalar için, tüm anne babalara benzer olarak, Maddi gereksinimler birinci sırada belirtilmiş olup bunu Diğerlerine Açıklama ve Bilgi gereksinimleri takip etmektedir. Bu bulgular Sucuoğlu'nun (1995) ve Akçamete ve Kargin'in (1996) bulgularıyla farklılık göstermektedir. Sucuoğlu bilgi gereksiniminin hem anneler hem de babalar için en önemli olduğunu bulmuş, ve Akçamete ve Kargin işitme ise yetersizliği olan Türk çocuklarının anneleri için bilgi, maddi ve sosyal desteğin üç önemli gereksinim alanı olduğunu bildirmiştir.

Öncelikli gereksinimler (maddeler) evet cevaplarının yüksek yüzdelere sahip maddelerin belirlenmesi ile tespit edilmiştir. 15 AGBA maddesi bütün Burundili anne babalar

tarafından en önemli ortak gereksinimler olarak belirtilmiştir. Bu maddeler “Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumu (yetersizliği) hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun gelecekte alabileceği hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumunu kardeşlerine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumu hakkında arkadaşlarım, komşular ya da yabancılar soru sorarken nasıl cevap vereceğim konusunda daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumunu diğer çocuklara açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum için gerekli olan özel araçları sağlayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun terapi, özel eğitim, bakım ve bu gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Eşimin ve benim iş bulabilmemiz için yardıma gereksinim var.”; “Çocuğuma bakan bakıcıya ya da geçici bakımı sağlayana para ödeyebilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun gereksinimi olan oyuncakları alabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.” maddeleridir.

Anneler babaların aksine “Problemlerim hakkında ailemden birisi ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.” ve “Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.”; ve “Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum” maddeleri en önemli gereksinimler olarak belirtmiştir. Babalar annelerin aksine, “Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.” ve “Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.” en önemli üç madde olarak belirtmiştir.

Bu fark Burundili annelerin ve babaların aynı desteklere gereksinim duymadığını göstermektedir. Burundili anneler çocuğunun durumlarını diğerlerine açıklamada ve problemler hakkında biriyle konuşmada yardıma gereksinim duyarken, babalar yuva ve anaokulu, çocuk için sağlık bakımı ve danışmandan yardımda daha fazla gereksinime duymaktadır.

Burundili anne babalar tarafından bildirilen gereksinimler arasında, beş gereksinim Şanlı (2012) çalışmasına katılan anne babalar tarafından da belirtilmiştir. Bu gereksinimler “Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum durumu (özürü) hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun gelecekte alabileceği hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”, ve Çocuğumun terapi, özel eğitim, bakım ve bu gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.” olarak sıralanmıştır.

Burundili anne babalar tarafından en önemli olarak belirtilmiş maddelerin arasında yetersizliği olan çocuk için mevcut olan hizmetlerle ilgili bilgi gereksinimi evet cevaplarının en yüksek yüzdesini (% 98) oluşturmuştur. Grewal’ın (2010) çalışmasında anne babaların mevcut olan hizmetlerle ilgili bilgi gereksinimi değil de, çocuklarının gelecekte alabileceği hizmetlerle ilgili bilgi gereksinimini en önemli olarak belirtilmiştir. Bu bulgu, Isabelle Picard’ın (2012) çalışmasına katılan zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Quebec’li anne babalarının yanıtları ile aynıdır. Bu çalışmada tüm katılımcılar tarafından en fazla ifade edilen gereksinimler zihinsel yetersizliği olan birey için gelecek planlamasıyla ilgilidir. Ayrıca zihinsel yetersizliği olan çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlüklerin incelendiği Özsoy, Özkahraman ve Çallı’nın (2006) çalışmasına katılan anne babalar zihinsel yetersizliği olan çocuklarının geleceğinin en önemli sorunlardan biri olduğunu açıklamıştır.

Bertule ve Vetra (2013) ve Sahay ve arkadaşlarının (2013) çalışmalarına katılan anne babalar için, mevcut hizmetlerle ilgili bilgi ikinci sırada ifade edilirken, çocuğun gelecekte alabileceği hizmetler hakkında bilgi gereksinimi birinci sırada belirtilmiştir.

Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında bilgi gereksinimi Burundili anneler tarafından birinci sırada bahsedilmiştir. Bailey ve Simeonsson’un (1988) çalışmasında, anneler 8 maddenin, en önemli olduğunu belirtmiştir. Bu maddeler “Çocuğumun durumu yetersizliği) hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum gelecekte alabileceği hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalarla biraraya gelmek ve konuşmak istiyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalar hakkında yazılmış kitap, makaleyi bulmak.”; “Kendim için daha fazla zaman bulmak.”; “Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.” maddeleridir. Sucuoğlu’nun (1995) çalışmasında, anneler

aşağıdaki maddeleri en önemli olarak belirtmiştir: “Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerin hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum durumu (yetersizliği) hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalarla biraraya gelmek ve konuşmak istiyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalar hakkında yazılmış kitap, makaleyi bulmak.”; “Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.”; “Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.”; “Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum”.

Bulgularımız ile Akçamete ve Kargın (1996) çalışmasındaki bulguların karşılaştırılması, sözü edilen çalışmada en önemli olarak belirtilen gereksinimin bu çalışmada ikinci sırada belirtildiğini göstermiştir. Burundili babalar tüm Burundili anne babalar için en fazla ifade edilen madde olan çocuk için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında bilgi gereksinimini birinci sıraya koymuştur. Bazı araştırmaların bulguları bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmemektedir. Örneğin, Bailey ve Simeonsson’un (1988) çalışmasında, babalar en fazla ifade edilen gereksinimler olarak aşağıdaki maddeleri belirtmiştir: “Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun gelecekte alabileceği hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalar hakkında yazılmış kitap, makaleyi bulmak.”; ve Sucuoğlu’nun (1995) çalışmasında, babalar en fazla ifade edilen gereksinimler olarak aşağıdaki maddeleri belirtmiş: “Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğuma bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumu (yetersizliği) hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalar hakkında yazılmış kitap, makaleyi bulmak.”; “Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile

konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.” ve “Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum”.

Bailey ve Simeonsson'un (1988) çalışmasına katılan babalar çocuğun gelecekte alabileceği *hizmetlerle* ilgili daha fazla bilgiyi en önemli olarak belirtmiş, ve Sucuoğlu'nun (1998) çalışmasında ise çocuğa bazı becerilerin nasıl öğretileceği ile ilgili bilgi gereksinimi belirtilmiştir.

Bu çalışmada babalar tarafından en önemli olarak belirtilen “*Çocuğum için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında bilgi*” maddesi Bailey ve Simeonsson'un (1988) çalışmasında ikinci sıraya koyulmuştur.

Çalışmamızda ve diğer çalışmalarda anne babalar tarafından en fazla ifade edilen gereksinimlerindeki bu farkın önemli nedenleri ekonomik, eğitim düzeyi ve yetersizliği olan bireylere yönelik olumsuz tutum olabilmektedir. Çalışmamıza katılan 172 ailenin arasında, 69 (% 40.12) aile günlük 1.25 Amerika dolarıyla yaşamını sürdürdüğünü belirtmiştir. Buna göre, bu durum yoksulluk düzeyinin altında yaşamını sürdürdüğü anlamına gelmektedir. Burundili ailelerin (anne babalar) yetersizliği olan çocuklarının yetiştirmesinde gereksinimleri sorulduğunda yiyecek, giyim, konut, okul masrafları, sağlık bakımı, ulaşım gibi, maddi ile ilgili gereksinimleri doğrudan belirtmeleri bunun nedeni olabilir, çünkü temel ihtiyaçların sağlanmasında aileler oldukça fazla zorlanmaktadır. Bu farkın ikinci nedeni eğitim düzeyi olabilir. Araştırmaya katılan anne-babaların % 14.50'si okuryazar olmayan (okula gitmemiş) ve % 38.70'si ilkokulu bitirenlerden oluşmaktadır. Çalışmada Burundili anne babaların %50'sinden fazlası bilgi veya uzman desteği gereksinimlerinin önemini anlamaya izin veren gerekli eğitim düzeyine sahip değildir. Yetersizliği olan bireylere yönelik olumsuz tutum öncelikli gereksinimlerin farklılaşmasının son sebebi olabilir. Bazı araştırmalara göre Burundili bireyler yetersizliği olanlara ve ailelere yönelik olumlu davranış konusunda yeterince duyarlı değildirler (Barantota, 2016). Diğer bireylerin olumsuz olarak davranmaya devam etmelerinin nedenidir, ve bu durum yetersizliğe sahip çocuğa olan ailelere rahatsız edici gelmektedir. Yetersizliği olan çocuklara sahip ailelerin arkadaşlarına, komşularına, yetersizliği olmayan çocuklara ve yabancılara gibi diğer bireylere yetersizliği olan çocuklarının durumunu nasıl açıklayacağı konusunda daha fazla endişe duymanın nedenidir.

4.2. En Az İfade Edilen Gereksinimlerin Tartışması

Evet cevaplarının yüzdelerinin incelenmesi bu araştırmaya katılanlar tarafından az önemli olarak belirtilen gereksinimlerin belirlenmesine izin vermiştir. AGBA'nın 8 maddesi tüm Burundili anne babalar tarafındandaha az önemli olarak belirtilmiştir. Bu maddeler aşağıda verilmektedir: “Çocuğumun nasıl büyüyip geliştiği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Ailem, ev işleri, çocuk bakımı, ve diğer işleri kimlerin yapacağı hakkında karar verebilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğuma isteyerek bakabilecek bebek bakıcıları ya da geçici bakım sağlayıcılarını bulmak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Kilise veya sinagog hizmetleri sırasında çocuğum için uygun bir bakım almak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerime çözüm bulabilmek için dini görevlilerle daha çok konuşmaya gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalarla biraraya gelmek ve konuşmak istiyorum.”; “Çocuğuma yardımcı olabilecek diş hekimi bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum”.

Babaların aksine, anneler “Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.” ve “Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.” Maddeleri az önemli gereksinimler olarak belirtmiştir. Annelerin aksine, babalar “Problemler hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.” ve “Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.” Maddelerini az önemli gereksinimler olarak belirtmiştir.

Çalışmanın bulguları alan yazında yapılan diğer çalışmalarla kıyaslandığında benzerlik göstermektedir. Örneğin, Bailey ve Simeonsson'un (1988) çalışmasında dini hizmetler sırasında çocuk bakımı üçüncü sırada, ve Kaytez ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında dördüncü sırada belirtilirken, Burundili anne babalar tarafından birinci olarak belirtilmiştir. Burundili anne babalar tarafından daha az ifade edilen gereksinim olarak ikinci sırada bildirilen dini görevlilerle konuşma gereksinimi Sahay ve arkadaşlarının (2013), ayrıca Sola ve Diken'in (2008) çalışmalarında birinci sıradabelirtirilmiştir. Burundili ebeveynler tarafından üçüncü sırada bildirilen “Ev işleri, çocuk bakımı, ve diğer işleri kimlerin yapacağı hakkında karar verebilmek için yardıma gereksinim duyuyorum” gereksinimi Akçamete ve Kargin'in (1996) çalışmasında anneler tarafından birinci sırada belirtilmiştir.

4.3. Açık Uçlu Soru Cevaplarının Tartışması

AGBA'nın ikinci bölümü aşağıdaki gibi belirtilen açık uçlu bir sorudur: “*Lütfen ailenizin en temel beş gereksinimini sıralayınız*”. Bu açık uçlu sorunun amacı aile için önemli olabilen ancak 35 madde kullanılarak belirlenemeyen gereksinimleri belirlemektir (Sucuoğlu, 1995).

Araştırmada bu açık uçlu soru anne babalar tarafından yanıtlanmıştır. Bu maddelerin %89.06'sı AGBA'nın orijinal maddeleriyle ilgilidir. AGBA'nın maddelerinde yansıtılmayan yeni gereksinimler okuryazarlık, küçük işletmeleri kurmak için para gereksinimi, beceri geliştirme, refakatçilik, materyallerin /cihazların kullanılabilirliği, fizik eğitim öğretmeni, eğlenceli etkinlikler, dini uygulamalar, ve yetersizliği olan çocuğun yetersizliği olmayan çocuklarla etkileşimini içermektedir.

AGBA'nın maddeleriyle ilgili olmayan maddeler (toplam maddelerin % 10.94'ü) oldukça azdır. Bu durumun, AGBA'nın yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babaların gereksinimlerinin etkili bir şekilde belirlenmesinde iyi bir araç olabildiğini gösteren bir işaret olarak görülebilmektedir.

Japonyalı (Ueda ve diğ., 2013) ve Türk (Sucuoğlu, 1995) anne babalar tarafından açık uçlu soruya verilen yanıtların inceleme sonuçları farklılaşmıştır. Ueda ve arkadaşlarının çalışmasında, AGBA'nda yansıtılmayan yeni maddelerin yüzdesi (% 49.50) bu araştırmadakinden dört kat daha yüksektir. Sucuoğlu'nun çalışmasında, oluşturulan yeni maddeler ölçekteki maddelerin % 58'idir. Ek olarak, çalışmada, AGBA'nın Maddi gereksinimler alt ölçeğinin maddelerinde yansıtılan maddelerin büyük çoğunluğu Burundili aileler için en önemli alan olduğunu gösteren AGBA'nın maddelerinin derecelendirmeyi uyan bir durum, çalışmamızda, maddi gereksinimlerle ilgilidir.

Diğer çalışmalardan açık uçlu sorunun bulgularıyla karşılaştırılması farklılıkları ve benzerlikleri göstermiştir. Burundili anne babalar tarafından oluşturulan yeni maddeler Bailey ve Simeonsson'ın (1988) çalışmasına katılan ebeveynler tarafından eşi ile yalnız kalma zamanı gereksinimi, yaklaşan cerrahi ile ilgili kaygılar, yorgunluk, çalışırken suçluluk duygusu, dini kuşkular, eşimin ve diğer genişletilmiş aile üyeleri ile ilgili stres, yetersizliği olan çocuğunun gelecekteki gelişimi ve becerileri özel olarak gelecekle ilgili endişeler olan 39 yeni maddeden farklılaşmıştır.

Sucuoğlu'nun çalışmasına katılan anne babalar tarafından üretilen yeni maddeler hizmetler, tüm gün okul ile yetersizliği olan kardeşe sahip çocukların devam ettiği kurumlarda eğitim alması, özürülü çocuk için parasız ulaşım ve bu çocuklara sağlanabilecek, anne babaları

olmadan katılabilecekleri yaz kamplarıdır. Bu maddeler Burundili anne babalar tarafından üretilenden farklıdır. Akçamete ve Kargın'ın (1996) çalışmasında üretilen yeni maddeleraraçtaki maddelerin % 21.50'i ile örtüşmektedir. Akçamete ve Kargın'ın çalışmasında üretilen yeni maddelerin arasında işitme cihazlarının devletçe karşılanması, servis (çocuğun okula rahat gidip gelebilmesi), oturdukları semtte işitme yetersizliği için okul, gelecek endişelerinin giderilmesi ve işitme engelli okullarında teknolojik donanımın ve işitme eğitiminin sağlanmasıdır. Bu maddeler Burundili anne babalar tarafından belirlenenlerden de farklılaşmaktadır.

Ayrıca çalışmamızda açık uçlu soruya verilen cevaplar Öztürk (2011) ve Şanlı'nın (2012) çalışmalarında belirlenenlerden farklılaşmaktadır. Öztürk (2011), örnek olarak maddi destek, manevi destek, rapor alımlarında sorun, ücretsiz sosyal haklar, engellilere uygun çevre düzenlemesini üretilen yeni maddelerolarak bulmuştur. Şanlı'nın (2012) çalışmasında, çalışmaya katılan ve açık uçlu soruyu yanıtlayan anne babalar tarafından belirtilen gereksinimler nitelikli eğitim, bilgi gereksinimleri, çocukların geleceğine yönelik endişeleri, maddi gereksinimler, sağlık desteği ve çocukların sosyal etkinliklere katılmasına olanak sağlayacak organizasyonların gereksinimi olarak ifade edilmiştir.

Bahsedilen bu çalışmalarda üretilen yeni maddeler arasındaki farklılık yetersizliği olan çocukların olan anne babalar için kültür ve yaşadığı yerlerin gereksinimlerinde önemli unsurlar olduğunu gösteren bir kanıttır.

4.4. Çocukların ve Anne Babaların Sosyo-demografik özelliklerine Göre İfade Edilen Gereksinimlerdeki Farkın Tartışması

Bu çalışmaya katılımcıların sosyo-demografik özellikleri çocuğun yaşı, cinsiyeti ve yetersizliği; ve anne babaların cinsiyeti, eğitim düzeyi ve algılanan günlük harcamalarıdır. Altı değişken dikkate alınarak, AGBA ve alt ölçeklerini derecelendirme yoluyla anne babalar tarafından belirtilmiş gereksinimler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma uygun istatistik testleri kullanılarak puan ortalamaları üzerine yapılmıştır.

4.4.1. Yetersizliği Olan Çocukların Sosyodemografik Özelliklerine Göre Belirtilmiş Gereksinimler

Test edilen ilk değişken engelli çocukların yaşındır. Amaç, hem AGBA hem de yedi alt ölçeği için 0-3, 4-6, ve 7-13 yaşındaki işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babalar tarafından ifade edilen gereksinimlerin farklı olup olmadığını test etmektir.

Bulgular, işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili anne babalar tarafından belirtilmiş gereksinimlerin hem AGBA hem de alt ölçekleri için anlamlı olarak farklılaşmadığını göstermiştir. Bazı çalışmaların bulguları bu çalışmaya benzemektedir. Bailey ve arkadaşları (1992), Sucuoğlu (1995), Sola ve Diken (2008), Palisano ve arkadaşları (2009), Dababneh ve arkadaşları (2012), Öztürk (2011), ve Chiu (2013), çalışmalarında, yetersizliği olan çocukların yaşının anne babaların ifade edilen gereksinimlerine bir etkisinin olmadığını bulmuştur.

Diğer çalışmalarda, yetersizliği olan çocuğun yaşının anne-babaların ifade edilen gereksinimlerini etkileyen değişken olabildiği bulunmuştur. Örneğin, Şanlı (2012) anne babalar tarafından ifade edilen gereksinimlerinin AGBA'nın toplam puanları ve Maddi ve Bilgi gereksinimleri alt ölçekleri için anlamlı olarak farklı olduğunu bulmuş; ve Picard'ın (2012) tezinde bulgular yetersizliği olan çocuğun yaşına göre anne babalar tarafından belirtilen gereksinimler arasında anlamlı bir fark var olduğunu göstermiştir. AGBA'nın Japonca versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliğinde (Ueda ve diğ., 2013), 10-12 veya 13-15 yaşında olan çocukların anneleri 0-3 yaşında olan çocukların annelerinden daha az gereksinim ifade etmektedir. Buna ek olarak, Ellis ve arkadaşları (2002) çocuğun yaşının genel gereksinimleri yordadığını göstermiştir.

Yetersizliği olan çocukların araştırılan diğer iki sosyo-demografik özelliği cinsiyet ve yetersizliğin tipidir. Yetersizliği olan çocuğun cinsiyeti için, bulgular anne babalar tarafından belirtilen gereksinimlerin arasındaki farkın, Bilgi Gereksinimler faktörü hariç, AGBA toplam puanları ve alt ölçekleri için istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir. Bu bulgular yetersizliği olan çocukların cinsiyetinin anne babaları tarafından hissedilen gereksinimlerin üzerine hiç bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Çocuğun cinsiyetinin ailelerin belirtilmiş gereksinimlerine etkisinin olmadığını Sucuoğlu (1995), Kaytez ve arkadaşları (2015), Sola ve Diken (2008), Öztürk (2011), Şanlı (2012), Dababneh ve diğ. (2012), ve Akçamete ve Kargın (1996) tarafından da bulunmuştur.

Yetersizlik tipi değişkeni işitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili aileler tarafından ifade edilen gereksinimler için önemli bulunmuştur. Zihinsel yetersizliği olan çocukların anne babaları tarafından ifade edilen gereksinimlerle işitme yetersizliği olan çocukların anne babaları tarafından ifade edilenler arasındaki fark Maddi Gereksinimler hariç, AGBA toplam puanları ve alt ölçekleri için anlamlı olduğu bulunmuştur. Ailelerin ifade edilen gereksinimlerine bu etki, Ueda ve arkadaşları (2013), Bailey ve arkadaşları (1992), ve Hu (2011) tarafından doğrulanmıştır.

İnceleme, işitme yetersizliği olan çocukların anne babaları zihinsel yetersizliği olan çocukların anne babalarından daha fazla gereksinime ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Zihinsel yetersizliği olan çocukların anne babaları işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarından daha fazla gereksinim ifade etme olasılığının var olduğunu düşünölmüştür, çünkü zihinsel yetersizliği olan çocukların anneleri diğerlerine kıyasla daha fazla stres yaşamaktadır (Lafçı, Öztünç ve Alparslan, 2014). Zihinsel yetersizlik ömür boyu gözlem, kontrol, bakım, tedavi ve rehabilitasyon gerektiren önemli bir rahatsızlık; ve tüm aile bireylerini ve ailenin ekonomik, sosyal, duygusal ve davranışsal yaşamını etkileyen bir sorundur. Belki bu çalışmaya katılan anne babaların orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukları vardır (zihinsel yetersizlik düzeyinin belirlenmesi planlanmamıştır). Ancak, işitme yetersizliği olan çocukların anne babalarının zihinsel yetersizliği olan çocukların anne babalarından daha fazla gereksinimi ifade ettiğinin nedeni araştırılmalıdır.

4.4.2. Anne Babaların Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Belirtilmiş Gereksinimler

Anne babaların araştırılan sosyo-demografik özellikleri cinsiyet, eğitim düzeyi ve ekonomik düzeydir. Anne babaların eğitim düzeyi için dördü düzey belirlenmiştir: Okula gitmeyen (okumamış/okuryazar olmayan) anne babalar, ilkokulu bitiren anne babalar, lise mezunu anne babalar ve üniversite mezunu anne babalar.

Ekonomik düzey değişkeni için, anne babaların sosyo-ekonomik düzeyin üç kategorisinde yerleştirilmesi mümkün değildir, çünkü bu konuda istatistiklerin Burundi bağlamında kurulması oldukça zordur. Algılanan günlük harcamalar ölçütü seçilmiştir. Üç aralıkta verilen seçenekler katılımcılara sunulmuş ve Burundi Parasında (BIF) harcamalarını tahmin etmeleri istenmiştir.

Çalışmanın bulguları yetersizliğe sahip çocuklara sahip Burundili anne babaların gereksinimlerin ifadesinde cinsiyetin anahtar faktör olduğunu göstermiştir. Anne babaların cinsiyetinin bu etkisi AGBA'nın toplam puanları, aile ve sosyal destek ve diğerlerine açıklama

üzerine bulunmuştur. İstatistiksel olarak anlamlı fark var olduğu bu alanlarda annelerin babalara kıyasla gereksinimlerini daha fazla ifade ettiği bulunmuştur.

Bu çalışmaya benzer olarak, Bailey ve arkadaşları (1992) annelerin babalardan daha fazla gereksinimleri ifade ettiğini bulmuştur. Bunun tersine, Sucuoğlu (1995) ve Picard (2012), çalışmalarında, anne babaların cinsiyetinin anne babaların gereksinimlerine etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Belirtilmiş gereksinimlere anne babaların eğitim düzeyinin etkisi de kanıtlanmıştır. Toplam puanlar için, Burundili anne babalar tarafından ifade edilen gereksinimler anlamlı olarak farklılaşmıştır. Faktörler için, anne babaların eğitim düzeyi bilgi, maddi gereksinimler, çocuk bakımı, uzman desteği, ve toplumsal hizmetler üzerinde etkili bulunmuştur. Bazı çalışmaların bulguları ifade edilen gereksinimlere bu değişkenin etkisini belirtmiş, ama diğer çalışmalarda ise herhangi bir etki bulunmamıştır. Çalışmamızın bulgularına benzer olarak, Bailey ve arkadaşları (1999) eğitim süresinin anlamlı olarak aile desteği ile ilgili olduğunu bulmuştur.

Ayrıca, Kaytez ve arkadaşları (2015), araştırmaya katılan anne babaların eğitim durumunun AGBA'nın toplam puanlarının ve alt ölçeklerinin ortalamalarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Akmeşe ve arkadaşları (2012) annelerin eğitim düzeyinin bilgi, destek, ve genel gereksinimler boyutlarında anlamlı bir fark gösterdiğini belirtmiştir. Hu'nun (2011) çalışma bulguları anne babaların eğitim düzeyiningereksinimler üzerine etkisini doğrulamıştır. Bu çalışmanın bulgularının tersine, Sucuoğlu (1995), Akçamete ve Kargın (1996), Öztürk (2011), Sola ve Diken (2008 ve Şanlı (2012) yetersizliği olan çocukların anne babaları tarafından ifade edilen gereksinimler arasındaki farkın, anne babaların eğitim düzeyine göre, anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Anne babaların günlük harcamalarına göre, Burundili anne babalar tarafından ifade edilen gereksinimlerdeki fark toplam puanlar ve Bilgi, Aile ve Sosyal Destek, Maddi Gereksinimler, Çocuk Bakımı, Uzman Desteği ve Toplumsal Hizmetler alt ölçekleri için anlamlı bulunmuştur. Bazı çalışmalar, ailelerin ekonomik durumunun ifade edilen gereksinimlere etkisinin belirlenmesine odaklanmıştır. Ancak, bu ekonomik değişkenin aynı şekilde adlandırılmadığını açıklamak gerekmektedir. Bu çalışmada algılanan günlük harcamalar tercih edilirken, bazı araştırmacılar SED ifadesini, bazıları ise aylık geliri kullanmıştır. Bu çalışmaların arasında, ekonomik durumugereksinimlere etkisini vurgulayan benzer bulguları olanlar vardır. Örneğin, Şanlı (2012) aileler tarafından ifade edilen gereksinimler arasındaki farkın toplam puanlar, maddi, çocuğun durumunu açıklama, ve bilgi alt ölçekleri için anlamlı olduğunu bulmuştur. Aynı şekilde, Özsoy ve arkadaşları (2006) aile

gelir durumlarına göre zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip ailelerin karşılaştığı sorunlar arasındaki farkın anlamlı olduğunu bulmuştur.

Sola ve Diken (2008) ve Dababneh ve arkadaşlarınıninki (2012) gibi bazı çalışmaların bulguları ekonomik durumunun ifade edilen gereksinimler üzerinde etkisinin olmadığını göstermiş olsa bile yetersizliği olan çocuğa sahip bir ailenin ekonomik durumunun çocuğun durumundan kaynaklanan sorunlar ile baş etme kapasitesinde önemli faktör olduğunu kabul etmek mantıklıdır. Çocukta yetersizlik, ailelerin para harcama şeklini değiştirerek, önemli ekstra maliyetleri yaratmaktadır. Yetersizliği olan çocuk yetiştirme maliyetleri yetersizliği olmayan bir çocuğa kıyasla üç kat kadar fazlalaşmaktadır (Dabson and Middleton, 1998).

Bu bölümde anne babaların cinsiyeti, eğitim düzeyi ve günlük harcamalarının ifade edilen gereksinimlere etkisi tartişılmıştır. Üç sosyo-demografik özelliğin tüm aileler tarafından ifade edilen gereksinimlere etkisi olduğu bulunmuştur. Yetersizliği olan çocuklara ve ailelere sağlanacak programlar ve destek hizmetlerinin tasarımı üzerinde çalışılırken, bu değişkenlerin göz ardı edilebilmediği bir kanıttır.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

İşitme ve zihinsel yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesini amaçlayan çalışmanın bu bölümünde sonuç ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Alanların doğrultusunda, Burundili anne babalar maddi, diğerlerine açıklama ve bilgi desteğine daha fazla gereksinim duyduğunu belirtmiştir. Maddelerin doğrultusunda, “Çocuğumla nasıl oynayacağım / nasıl konuşacağım hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum bazı becerileri nasıl öğreteceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun davranışlarını nasıl kontrol edebileceğim hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum durumu (yetersizliği) hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum için şu anda mevcut olan hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum gelecekte alabileceği hizmetler hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumunu kardeşlerine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumu hakkında arkadaşlarım, komşular ya da yabancılar soru sorarken nasıl cevap verebileceğim konusunda daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun durumunu diğer çocuklara açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Yiyecek, ev kirası, tıbbi bakım, giyim, ulaşım gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğum için gerekli olan özel araçları sağlayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun tedavi, özel eğitim, bakım ve bu gibi masraflarını karşılayabilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Eşimin ve benim iş bulabilmemiz için yardıma gereksinimim var.”; “Çocuğuma bakan bakıcıya ya da geçici bakımı sağlayana para ödeyebilmek için maddi yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun gereksinimi olan oyuncakları alabilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.” maddeleri tüm Burundili anne babalar tarafından en önemli gereksinimler olarak belirtilmiştir.

Babaların aksine, anneler “ Problemler hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.” ve “Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.”; ve “Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum” maddelerini en önemli

gereksinimler olarak belirtmiştir. Babalar için, annelerin aksine, “Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.” ve “Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.” maddeleri en önemli olmuştur.

Babaların aksine, “Çocuğum için yuva ve anaokulu bulabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerim hakkında konuşmak için düzenli olarak psikolojik danışman, sosyal çalışmacı, psikiyatrist, psikolog ile biraraya gelmek istiyorum.” ve “Beni ve çocuğumun gereksinimlerini anlayacak doktor bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.” maddeleri anneler tarafından az önemli gereksinimler olarak belirtilmiştir. Babalar için, annelerin aksine “Problemler hakkında ailemden biri ile konuşmak için yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerim hakkında konuşabileceğim arkadaşlara gereksinim duyuyorum.” ve “Çocuğumun durumunu aileme veya eşimin ailesine açıklayabilmek için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.” maddeleri az önemli gereksinimler olmuştur. Tüm Burundili anne babalar “Çocuğumun nasıl büyüüp geliştiği hakkında daha fazla bilgiye gereksinim duyuyorum.”; “Ailem, ev işleri, çocuk bakımı, ve diğer işleri kimlerin yapacağı hakkında karar verebilmek için yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğuma için isteyerek bakabilecek bebek bakıcıları ya da geçici bakım sağlayıcılarını bulmak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Kilise veya sinagog hizmetleri sırasında çocuğum için uygun bir bakım almak için daha fazla yardıma gereksinim duyuyorum.”; “Problemlerime çözüm bulabilmek için dini görevlilerle daha çok konuşmaya gereksinim duyuyorum.”; “Çocuğumun öğretmeni ya da terapisti ile konuşabilmek için daha fazla zamana gereksinim duyuyorum.”; “Benim çocuğumla benzer özellikte çocuğu olan anne babalarla biraraya gelmek ve konuşmak istiyorum.”; “Çocuğuma yardımcı olabilecek dış hekimi bulmak için yardıma gereksinim duyuyorum.” maddelerini ortak daha az önemli olarak belirtilmiştir.

Çocukların yaşına göre, anne babaların AGBA'nın toplam puanları, Bilgi, Aile ve sosyal destek, Maddi destek, Diğerlerine açıklama, Çocuk bakımı, Uzman desteği ve Toplumsal hizmetler faktörlerini puanları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Çocukların cinsiyetine göre, anne babaların AGBA'nın toplam puanları, Aile ve sosyal destek, Maddi destek, Diğerlerine açıklama, Çocuk bakımı, Uzman desteği ve Toplumsal hizmetler faktörlerinin puanları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir. AGBA'nın Bilgi faktörünün puanları için, fark istatistiksel olarak anlamlıdır.

Çocukların yetersizliğine göre, anne babaların AGBA'nın toplam puanları, Bilgi, Aile ve sosyal destek, Diğerlerine açıklama, Çocuk bakımı, Uzman desteği ve Toplumsal hizmetler

faktörlerinin puanları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlıdır. AGBA'nın Maddi destek faktörünün puanları için, fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Anne babaların cinsiyetine göre, anne babaların AGBA'nın toplam puanları, Aile ve sosyal destek ve Diğerlerine açıklama faktörlerinin puanları arasındaki farklar istatistik olarak anlamlıdır. AGBA'nın Bilgi, Maddi destek, Çocuk bakımı, Uzman desteği ve Toplumsal hizmetler faktörlerinin puanları için, farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Anne babaların eğitim düzeyine göre, anne babaların AGBA'nın toplam puanları, Bilgi, Maddi destek, Çocuk bakımı, Uzman desteği ve Toplumsal hizmetler faktörlerinin puanları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlıdır. AGBA'nın Aile ve sosyal destek, ve Diğerlerine açıklama faktörlerinin puanları için, farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ailenin algılanan günlük harcamalarına göre, anne babaların AGBA'nın toplam puanları, Bilgi, Aile ve sosyal destek, Maddi destek, Çocuk bakımı, Uzman desteği ve Toplumsal hizmetler faktörlerinin puanları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlıdır. AGBA'nın Diğerlerine açıklama faktörünün puanları için, farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

5.2. Öneriler

Araştırma bulgularının doğrultusunda ileri araştırmalar için aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

1. İlerideki çalışmalarda bu araştırmadaki değişkenlerden farklı olan diğer değişkenler dikkate alınarak, yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ailelerin gereksinimlerini belirleme önerilmektedir. Bu değişkenler, örneğin diğer yetersizlikler, yetersizliklerin derecesi (örneğin zihinsel ve işitsel yetersizlikler için), bu araştırmada yer almayan diğer çocuğun yaş aralıkları, anne babaların yaşı, anne babaların oturduğu yerleri, anne babaların dini, engelli çocuğu olan ailedeki çocukların sayısı, vb. olabilmektedir.

2. Ayrıca yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ailelerin ileri değerlendirilmesi için Aile Gereksinimleri Ölçeği (Family Needs Scale [Dunst, Cooper, Weeldreyer, Snyder ve Chase, 1988]), Aile Kaynakların Ölçeği (Family Resource Scale [Dunst, Vance ve Cooper, 1986]), Anne Babaların Gereksinimlerinin Aracı (Parent Needs Survey [Seligman ve Darling, 1989]), Aile Bilgi Tercihi Envanteri (Family Information Preference Inventory [Turnbull ve Turnbull, 1986]), Aile Destek Ölçeği (Family Support Scale [Dunst, Jenkins ve Trivette, 1984]), Aile Gereksinimlerinin Ölçeği Önceliği (Prioritizing Family Needs Scale [Finn, Vadasy, Snyder ve

Calamas, 1990]), Aile Yaşam Kalitesinin Anketi (Family Quality of Life Survey [Hoffman, Marquis, Poston, Summer ve Turnbull, 2006]), Aile Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi (Family Needs Assessment [Alexander Graham Bell Association, 2013]), Kritik Bakım Aile Gereksinimlerinin Envanteri (Critical Care Family Needs Inventory [(Büyükçoban, Çiçeklioğlu, Yılmaz ve Civaner, 2015; Leske, 1991; Molter, 1979)]) gibi, diğer ölçekleri kullanarak yapılabilir.

3.Araştırmanın diğer bir yolu Burundi kültüründe orijinal olarak geliştirilen ölçek kullanılarak yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili aileler tarafından ifade edilen gereksinimlerin belirlenmesi olabilir.

4.Yetersizliği olan çocuklara sahip Burundili ailelerin, güçlülüklerinin ve zayıflıklarının değerlendirilmesi görüşme veya odak grup gibi farklı veri toplama yöntemlerinin kullanımından yararlanabilir.

5.Son olarak, yetersizliği olan bireylerin merkezlerine kayıtlı ve kayıtlı olmayan yetersizliği olan çocukların Burundili anne babaları tarafından ifade edilen gereksinimlerin karşılaştırılması Burundili aile gereksinimlerini değerlendirme alanına da faydalıdır.

KAYNAKLAR

- Akçamete, G., & Kargın, T. (1998). İşitme engelli çocuğa sahip ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(1), 7-24.
- Akın, Ü., Akın, A., & Abacı, R. (2007). Öz-duyarlık ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)*, 33, 01-10.
- Akmese, P.P., Mutlu, A., & Kayhan, N. (2012). Perceptions of family needs in mothers of children with physical disabilities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 1122-1124.
- Alexander Graham Bell Association for the Deaf and Hard of Hearing (2013). *Family needs assessment : Successes and challenges, listening to their voices*, Washington, D.C. : Alexander Graham Bell Publications.
- Almasri, A. N. (2010). *Family needs of parents of children and youth with cerebral palsy: Determinants and unique profiles*. Florida : Boca Raton.
- Asscher, J. J. (2005). Parenting support in community settings : Parental needs and effectiveness of the home-start program(Unpublished PhD Dissertation). University of Amsterdam, Amsterdam.
- Bailey, D. B., & Blasco, P. M. (1990). Parents' perspectives on a written survey of family needs. *Journal of Early Intervention*, 14(3), 196-203.
- Bailey, D. B. Jr., Blasco, P. M., & Simeonsson, R. J. (1992). Needs expressed by mothers and fathers of young children with disabilities. *American Journal of Mental Retardation*, 97, 1-10.
- Bailey, D. B., & Simeonsson, R.J. (1988). Assessing needs of families with handicapped infants. *The Journal of Special Education*, 22(1), 117-127.

- Bailey, D.B.Jr., Skinner, D., Correa, V., Arcia, E., Reyes-Blanes, M.E., Rodriguez, P., Skinner, M. (1999). Needs and supports reported by Latino families of young children with developmental disabilities. *American Journal on Mental Retardation*, 104(5), 437-451.
- Barantota, V. (2016). Special education overview in Burundi. *US-China Education Review B*, 6(3), 157-172.
- Bertule, D., & Vetra, A. (2014). The family needs of parents of preschool children with cerebral palsy: The impact of child's gross motor and communications functions. *MEDICINA*, 50, 323-328.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. (First Edition). NY: Guilford Publications, Inc.
- Burton-Smith, R., McVilly, K.R., Yazbeck, M., Parmentler, T.R., & Tsutsui, T. (2009). Services and support needs of Australian carers supporting a family member with disability at home. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 35(3), 239-247.
- Büyükçoban, S., Çiçeklioğlu, M., Yılmaz, D. N., & Civaner, M. M. (2015). Adaptation of the critical care family need inventory to the Turkish population and its psychometric properties. *PeerJ*, 1-12.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi el Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. PEGEM AKADEMİ, Ankara (17. Baskı).
- Byrne, B. M. (1994). *Structural Equation Modeling with EQS and EQS/Windows: Basic Concepts, Applications, and Programming*. (First Edition). California: Sage Publications, Inc.
- Cavkaytar, A., Ceyhan, E., Adıgüzel, O. C., Uysal, H., & Garan, Ö. (2012). Investigating education and support needs of families who have children with intellectual disabilities. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 3(4), 87-107.

- Cavkaytar, A. Ardiç, A., & Aksoy, V. (2014). Aile gereksinimlerini belirleme aracının geçerlik ve güvenilirliğinin güncellenmesi. *Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(2), 1-12.
- Chen, J., & Simeonsson, R.J. (1994). Child disability and family needs in the People's Republic of China. *International Journal of Rehabilitation Research*, 17(1), 25-37.
- Chiu, Y. C. (2013). Family needs and family quality of life for Taiwanese families of children with intellectual disability and developmental delay (Unpublished PhD Dissertation). University of Kansas, Lawrence.
- Çavuşoğlu, H. (1996). Kronik hastalıklı çocuğu olan ailelerin yaşadıkları güçlükler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 3(3), 130-138.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: Spss ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi (2. Baskı).
- Dababneh, K. A. A., Fayez, M., & Bataineh, O. (2012). Needs of parents caring for children with physical disabilities: A case study in Jordan. *International Journal of Special Education*, 27(3), 120-133.
- Dabson, B., & Middleton, S. (1998). *Paying to care: The cost of childhood disability*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Dillenburger, K., Keenan, M. Doherty, A., Byrne, T., & Gallagher, S. (2010). Living with children diagnosed with autistic spectrum disorder: parental and professional views. *British Journal of Special Education*, 37(1), 13-23.
- Dunst, C.J. (2002). Family-centred practices: Birth through high school. *The Journal of Special Education*, 36(3), 141-149.
- Dunst, C. J., Cooper, C. S., Weeldreyer, J. C., Snyder, K. D., & Chase, J. H. (1988). Families needs scale. In Dunst, C. J., Trivette, C. M., & Deal, A. G. (Eds.). *Enabling and empowering families: Principles and guidelines for practice*. Cambridge, MA: Brookline Books.

- Dunst, C. J., Jenkins, U., & Trivette, C. M. (1984). Family support scale: Reliability and validity. *Journal of Individuals, Family and Community Wellness, 1*, 45-52.
- Dunst, C.J., Vance, S. D., & Cooper, C. S. (1986). A social systems perspective of adolescent pregnancy: Determinants of parent and parent-child behavior. *Infants Mental Health Journal, 7*, 34-48.
- Ellis, J. T., Luiselli, J. K., Amirault, D., Buyrne, S., O'Malley-Cannon, B., Taras, M. Sisson, R. W. (2002). Families of children with developmental disabilities: Assessment and comparison of self-reported needs in relation to situational variables. *Journal of Developmental and Physical Disabilities, 14*(2), 191-202.
- Ender, D., Kubra, K., Asli, A., & Kezban, O. (2011). The examination of needs and stress levels of the parents of handicapped children in terms of some variables. *US-China Education Review, B2*, 260-272.
- Espe-Sherwindt, M. (2008). Family – centered practice: Collaboration, competency and evidence. *Support for Learning, 23*(3), 136-143.
- Finn, D. M., Vadasy, P. F., Snyder, S., & Calamas, M. L. (1990). A pilot study on the content validity of the Prioritizing Family Needs Scale. Unpublished manuscript, University of Alabama, Birmingham.
- Girli, A., Yurdakul, A., Sarısoy, M., & Özkes, M. (1998). Zihinsel engelli ve otistik çocukların ebeveynlerine yönelik grup danışmanlığının depresyon, benlik saygısı ve tutumları üzerine etkisi. 10. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Giulio, D. P., Philipov, D., & Jaschinski, I. (2014). Families with disabled children in different European countries. *Families and Societies, 23*, 1-47.
- Grewal, S. (2010). Diagnosis and treatment barriers faced by south Asian families in Canada who have children diagnosed with an autism spectrum disorder (Unpublished PhD Dissertation). Pacific University, Hillsboro.

- Hoffman, L., Marquis, J., Poston, D., Summers, J. A., & Turnbull, A. P. (2006). Assessing family outcomes: Psychometric evaluation of the beach center family quality of life scale. *Journal of Marriage and Family*, 68(4), 1069-1083.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural equation modeling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Hurley, A.E., Scandura, T.A., Schriesheim, C.A., Brannick, M.T., Seers, A., Vandenberg, R.J., & Williams, L.R. (1997). Exploratory and confirmatory factor analysis: guidelines, issues, and alternatives. *Journal of Organization Behavior*, 18, 667-683.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55
- Hu, X. (2011). Family needs of Chinese families with children with intellectual and developmental disabilities: A qualitative inquiry(Unpublished PhD Dissertation).University of Kansas, Lawrence.
- Iland, E. D., Weiner, I., & Murawsky, W. W. (2012). Obstacles faced by Latina mothers of children with autism. *Californian Journal of Health Promotion*, 10, 25-36.
- Jakson, D.L., Gillaspay, J.A.Jr., & Purc-Stephenson, R. (2009). Reporting parctices in confirmatory factor analysis: an overview and some recommandations. *American Psychological Association*, 14(1), 6-23.
- Jeglinsky, I. (2012). Family-centredness in services and rehabilitation planning for children and youth with cerebral palsy in Finland (Unpublished PhD Dissertation). Karolinska Institutet, Stockholm.
- Jöreskog, K. G.,& Sörbon, D. (1993). *Lisrel 8: Structural Equation Modeling with the Simplis Command Language*. Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*.(23. Basım). Ankara: Nobel.

- Kaytez, N., Durualp, E., & Kadan, G. (2015). Engelli çocuğu olan ailelerin gereksinimlerinin ve stres düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 197-2014.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practices of Structural Equation Modeling*. (Third Edition) New York: Guilford Publications, Inc.
- Lafçı, D., Öztünç, G., & Alparslan, N. Z. (2014). Zihinsel engelli çocukların (Mental retardasyonlu çocukların) anne ve babaların yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 723-735.
- Leske, J. S. (1991). Internal psychometric properties of the critical care family needs inventory. *Heart Lung*, 20(30), 236-244.
- Mah, J. K., & Biggar, D. (2012). *Psychosocial support needs of families of boys with duchenne muscular dystrophy*. Ashraf Zaher (Ed.), InTech: Croatia.
- Molter, N. C. (1979). Needs of relatives of critically ill patients: a descriptive study. *Heart Lung*, 8, 332-339.
- Özabacı, N. (2011). İlişki niteliği ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 159-167.
- Özsoy, S. A., Özkahraman, Ş., & Çallı, F. (2006). Zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi. *Aile ve Toplum Yılı*, 8(3), 69-77.
- Öztürk, Y. (2011). Engelli çocuğa sahip ailelerin gereksinimlerinin ve aile yükünün belirlenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Palisano, R. J., Almarsı, N., Orlin, M. N., Bagley, A., & Maggs, J. (2009). Family needs of parents of children and youth with cerebral palsy. *Child: Care, health and development*, 36(1), 85-92.

- Picard, I. (2012). Enquête sur les services reçus et les besoins des parents d'une personne présentant une déficience intellectuelle et création d'un programme de soutien (Thèse de Doctorat non publiée). Université du Québec, Montréal.
- Piskur, B., Beurskens, A. J. H. M., Jongmans, M. J., Katelaar, M., & Smeets, R. J. E. M. (2014). What do parents need to enhance participation of their school-aged child with a physical disability? A cross-sectional study in the Netherlands. *Child: care, health and development*, 1-9.
- Ranta, R. S., & Sharma, V. K. (2015). Parenting stress and need assessment of families with disabled children across Himachal Himalaya. *International Journal of Social Science Research*, 3(2), 38-55.
- République du Burundi (2006). *Cadre stratégique de croissance et de lutte contre la pauvreté – CSLP*. Bujumbura.
- Reyes-Blanes, M. E., Correa, V. I., & Bailey, D. B. Jr. (1999). Perceived needs of and support for Puerto Rican mothers of young children with disabilities. *Topics in Early Childhood Special Education*, 19(1), 54-63.
- Roll-Pettersson, L. R. (1992). *The child's disability: Family needs*. Stockholm: Stiftelsen ALA.
- Sahay, A., Prakash, J., Khaique, A., & Kumar, P. (2013). Parents of intellectually disabled children: A study of their needs and expectations. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 2(7), 01-08.
- Saygi, K.E., Giray, E., Cerşit, P.H., Ulutatar, F., & Aydın, R. (2015). Serebral palsili çocuğu olan ailelerin aile ortamlarının değerlendirilmesi ve gereksinimlerinin belirlenmesi. *Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Derneği*, 61, 320-325.
- Seligman, M., & Darling, R. B. (1989). *Ordinary families, special children: A systems approach to childhood disability*. New York: Guilford Press.

- Shilds, P. M., & Rangarjan. N. (2013). *A Playbook for Research Methods: Integrating Conceptual Framework and Project Management*. Lewis St.: New Forums Press, Inc.
- Sola, C., & Diken İ. H. (2008). Gelişimsel gerilik riski altındaki prematüre ve düşük doğum ağırlıklı çocuğa sahip annelerin gereksinimlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(2), 21-36.
- Sucuoğlu, B. (1995). Özürü çocuğu olan anne-babaların gereksinimlerinin belirlenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2(1), 10-18.
- Suhr, D. D. (2006). Exploratory or confirmatory factor analysis. *Statistics and Data Analysis*, 200(31), 1-17.
- Şanlı, E. (2012). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden zihin engelli çocuğu olan ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Tavakol, M. & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55.
- Tayyare, B. Ç., and Akçin, N. (2013). The difficulties encountered by the mothers having children with mental disabilities or autism in participating to community life. *International Journal of Special Education*, 28(2), 1-14.
- Tudball, J., Fisher, K., Sands, T., & Dowse, L. (2002). *Supporting families who have child with a disability*. Australia: SPRC Publications.
- Turnbull, A. P., & Turnbull, H. R. (1986). *Families, professionals, and exceptionality: A special partnership*. Columbus, OH: Merrill.
- Ueda, K., Bailey, D. B. Jr., Yonemoto, N., Kajikawa, K., Nishigami, Y., Narisawa, S., Nishiwaki, M, Kodama, K. (2013). Validity and reliability of the Japanese version of the family needs survey. *Research in Developmental Disabilities*, 34, 3596-3606.

UNDP (United Nations Development Program) (2006). A propos du Burundi. Retrieved February 19, 2016, from www.bi.undp.org/content/burundi/fr/home/countryinfo.html

EK

AİLE GEREKSİNİMLERİNİ BELİRLEME ARACI (AGBA) KULLANMA İZİNİ

From: barantotavictor BARANTOTA [mailto:baravic2@yahoo.fr]

Sent: Tuesday, May 20, 2014 1:05 AM

To: permissions (US)

Subject: Asking permission of using Family Needs Survey scale

Hello,

I am Victor Barantota, a PhD student at Ankara University in Turkey. I am from Burundi. I am writing to you for asking permission of using the Family Needs Survey scale which was developed by Donald B. Bailey, Jr and Rune J. Simeonsson and published in your journal (The journal of special education Vol.22/No. 1/1988).

Description of the use:

The scale will be used in my PhD theses. The topic of the theses is about the determination of the needs expressed by Burundi families who have disabled children. So before the use, I will need to translate the english version of the scale in Kirundi (the mother tongue of burundians) and then adapt it.

If there is any other condition for getting the permission, I am ready to obey to that.

Thank you

My adress:

Victor Barantota

Tel: 00905078010837

email: baravic2@yahoo.fr

Ankara University

Education Sciences Institute

Special Education Department

Ankara-Turkey

permissions (US)

À Moi

20 mai

Dear Victor Barantota,

Thank you for your request. You can consider this email as permission to use the material as detailed below in your upcoming thesis. Please note that this permission does not cover any 3rd party material that may be found within the work. We do ask that you properly credit the original source, The Journal of Special Education. Please contact us for any further usage of the material.

Best regards,

Michelle Binur

Rights Assistant

SAGE Publications Inc.

Michelle.Binur@sagepub.com

www.sagepub.com

Los Angeles | London | New Delhi

Singapore | Washington DC

The natural home for authors, editors & societies